

Nyugat-magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar

Jászberény város agrártörténete 1945-től napjainkig

SZAKDOLGOZAT

Konzulens:

Mizseiné Dr. Nyiri Judit
egyetemi docens

Készítette:

Pesti Ágnes
Levelező tagozat
Igazgatásszervező szak
Ingatlan nyilvántartó szakirány

Székesfehérvár
2014

Levelező tagozat
Igazgatásszervező Szak
Szakdolgozat sz.: 264/2013

PESTI ÁGNES
szakdolgozati feladata

A szakdolgozat címe: Jászberény város agrártörténete 1945-től napjainkig

A feladat leírása:

- 1) Jászberény város birtokszerkezet változásainak bemutatása 1945-től napjainkig a mindenkor érvényes jogszabályok tükrében.
- 2) Mutassa be a településen a „harmadik nagy reform” politikai, társadalmi és gazdasági hatását.
- 3) Ismertesse a termőföld tulajdonjogára vonatkozó törvényi előírásait és azok változásait 1990-től napjainkig.
- 4) Vizsgálja meg, hogy a vidékfejlesztési modellek egyes pillérei támogatni tudnák-e a város fejlődését, a piaci környezethez való alkalmazkodást és a versenyképességet.
- 5) Szakirodalom alapján foglalja össze a birtokfejlesztés egy elképzelt folyamatát.

Beadandó mellékletek:

- Kárpótlási munkarészek, jegyzőkönyvek másolatai,
- Vidékfejlesztési-, birtokfejlesztési munkarészek másolatai,
- Műszaki leírás.

Tanszéki konzulens: Mizseiné Dr. Nyiri Judit egyetemi docens

Beadási határidő: 2014. május 26.

Székesfehérvár, 2013. szeptember 25

dr. Udvardy Péter
tanszékvezető

dr. Mélykúti Gábor
dékán

NYILATKOZAT

Alulírott **Pesti Ágnes** (neptun kód: XXXXXXXXXX) jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a

Jászberény város agrártörténete 1945-től napjainkig című

szakdolgozat

(a továbbiakban: dolgozat) **önálló munkám**, a dolgozat készítése során betartottam a *szertői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait*, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében¹.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulenzst illetve a feladatot kiadó oktatót **nem tévesztetem meg.**

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-Magyarországi Egyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat.**

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Székesfehérvár, 2014. május 07.

Hallgató

¹ 1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét - az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

Tartalom

1	Bevezetés.....	4
2	Jászberény rövid, történeti áttekintése.....	5
3	Földtulajdon változások.....	8
3.1	Felszabadulás után (az élet kibontakozásának első jelei).....	8
3.2	Az 1945-ös földreform.....	8
3.3	Földosztás Jászberényben.....	10
3.4	Termelőszövetkezetek Jászberényben.....	11
3.5	A szocialista szektor kezdeti nehézségei.....	15
3.6	Az átszervezett mezőgazdaság első sikerei.....	17
3.7	Az egyesült termelőszövetkezetek.....	18
4	A harmadik nagy földreform politikai, társadalmi, gazdasági hatása.....	21
4.1	A földterületek elkülönítése, földalapok kijelölése.....	22
4.2	Kárpótlási és az átmenti törvény ismertetése.....	23
4.3	Részarány, földkiadás.....	26
4.4	A kárpótlás és a földterületek elkülönítése, földalapok kijelölése Jászberényben.....	29
4.5	Jászberényi árverés konkrét példán keresztül levezetve.....	31
4.6	A földterületek 2003 évi használata és a birtokrendezés lehetőségei.....	32
5	Termőföldről tulajdonjogára vonatkozó törvényi előírások.....	34
5.1	1994. évi. LV. törvény; a termőföldről (Ftv.).....	34
5.2	A termőföld tulajdonjogának megszerzése 1994- 2014. április 30.....	34
5.3	A termőföldek használata, a haszonbérlet 2014. május 1.-ig.....	36
5.4	2013. évi CXXII. törvény; a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról.....	38
5.5	Változások a Földforgalmi törvény hatálybalépésével.....	39
6	Vidékfejlesztési modellek és azok támogatása.....	45
6.1	Magyarország EU csatlakozása.....	45
6.2	A magyar föld védelmében.....	45
6.3	Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszert (MePAR).....	46
6.4	Közösségi politikák az EU-ban.....	50
6.5	A KAP (Közös Agrárpolitika) két pillére és pénzügyi forrásai, a források felhasználása tagországi szinten.....	50
6.6	Pénzügyi források.....	52
7	Nemzeti Vidékfejlesztési Tervek, Programok.....	55
7.1	Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT).....	55
7.2	Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP).....	57
7.3	II. Nemzeti Fejlesztési Terv: Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013).....	58
7.4	Új Magyarország Vidékfejlesztési Program.....	58
7.5	Az ÚMVP intézkedéscsoportjai, tengelyei.....	60
7.6	Hogyan igényelhető támogatás.....	62
7.7	ÚMVP konklúziói.....	63
7.8	Nemzeti Vidékstratégia.....	65
8	Birtokfejlesztés Jászberényben.....	68
8.1	Az Észak Alföldi Operatív Program (ÉAOP) Jászberényi pályázata.....	68
8.2	ÚMVP jászberényi megvalósult támogatási példa.....	71
9	Összegzés.....	74

1 Bevezetés

„A mezőgazdaságé talán a világ leghosszabb története, a kezdete az Édenkert homályába vész, a jelene politikai viharokat kavár, a jövője bizonytalan.”²

A dolgozatban bemutatásra kerül a II. Világháború utáni, élelmiszerhiányból adódó, föld- tulajdoni és művelési lehetőségek. Ezen helyzet társadalomra tett hatása Jászberényben.

A szövetkezetek alakulása, helyzete, fontossága. A politika harca a mezőgazdasággal, különös tekintettel a Jászberényi Kossuth Termelő szövetkezetre, ami, a gondolkodó vezetésnek köszönhetően, minimálisan vett részt és engedelmeskedett a politikai nyomásnak.

A rendszerváltás idejében történt kárpótlás menete, jogszabályi háttere, jászberényi vonatkozása, hatása a termelő szövetkezetekre. Jászberényi földterület árverések hogyanja, mikéntje.

Földforgalmi törvényünk bemutatása, mely az EU-s csatlakozásunk óta várat magára. A moratórium lejártával, nyitnunk kellett az Európai Unió tagállamai felé és meg kellett nyitnunk a kapukat, földvásárlást illetően, természetesen szigorú feltételek mellett, amit e dolgozatban ismertetek.

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozásának vidékfejlesztési lehetőségeinek, agrárvonalú vonatkozásainak bemutatása. Az mezőgazdaság, vidékfejlesztés újra gondolása. A vidék fontossága, az élelmiszertermelés mellett. Az életminőség, élettér, természeti adottságok védelme, fenntartása, megtartása. Tehát cél, hogy visszaadjuk a vidéki élet értelmét, becsületét, vonzerejét. Az új szemlélettel, EU források segítségével javítsuk a kistelepüléseken élők életminőségét, megteremtsük a helyi közszolgáltatásokat, biztosítsuk az ország belakottságát, valamint fejlesszük a helyi kis- és közepes méretű családi gazdaságokat, feldolgozó üzemeket és vállalkozásokat.

Az EU agrár- és vidékfejlesztés támogatásai, EU-s forrásai. Városunk, valamint mezőgazdasági termelők fejlődése, lehetősége.

² [Bálint 2010]

2 Jászberény rövid, történeti áttekintése

A város keletkezésének története sajnos a múlt homályába vész. A határában talált népvándorlás kori leletek azt bizonyítják, hogy mindig kívánatos hely volt a megtelepülésre.

A hagyomány szerint Attila hun király is Jászberény mellett, a mostani Kerekudvar pusztán, a Hajtától északra táborozott. A néphit azt tartja, hogy itt temették el, a Zagyva folyó medrébe. E monda megerősítésére azonban semmi bizonyítékot sem lehet felmutatni. Valószínű, hogy már az Árpádház korában létesített és fontos fekvésű telep a tatárjárás alkalmával elpusztult, majd a jászok letelepítése után újjáalakult. Római katolikus egyháza 1332-ben már állt. A város nevét 1357-ben említette először írás, Beren alakban, ami valószínűleg honfoglalás kori törzsi vagy kabar név. Zsigmond király 1407. évi kiváltságlevelében Belénszállásnak, az 1412 éviben pedig Jász-Bewolenszállásának írják a várost. A város belterületén telepedtek le, s építették fel kolostorukat a szentferencrendi szerzetesek, akik nagy érdemeket szereztek a pogány jászok megtérítése körül. A török uralom idején vált Jászberény a Jász-Kun-Hármas Kerület közigazgatási központjává, 1565.-67. között a törökök palánkvárat építettek a városban, ami a szultán magánkincstári birtokai közé tartozott.

A török időkben elpusztult a Négyszállás nevű jász falu is, aminek területe ma Jászberényhez tartozik. Régészeti feltárása során feltárták az egykori középkori templom alapjait, körülötte több mint 400 sírt, lakóházakat és gazdasági épületeket. A XVII. század kilencvenes éveiben a város hosszantartó török uralom alól szabadult fel. 1694-ben a ferencrendi szerzetesek visszatelepültek Jászberénybe és 1698-ban régi templomukat, 1730-ban pedig kolostorukat is újra felépítették. 1699-ben a német lovagrendnek történt eladás előtt összeírták a Jászkun kerületeket, ez az összeírás jellemző fényt vet a török hódoltsági korszak okozta szörnyű pusztulásra. Ebben az időszakban a Jászság összlakossága nem haladta meg a 6000 lelket, ezek közül is 2256-an Jászberényben éltek. Miután 1702-ben zálogba kapta a jász területeket, a Német Lovagrend is itt hozta létre központját.

1. ábra: Jászberény Város címere

Forrás: <http://www.nemzetijelkepek.hu/onkormanyzatjaszbereny.shtml>

Jászberény igazi virágkora a földek visszaváltása, azaz a redemptio után köszöntött be. Innen irányították a kerületek közigazgatását, s itt tartották meg a nyilvános közgyűléseket, törvényszékeket és választásokat. Itt emelkedett a három kerület székháza. A Dósa Pál nádori alkapitány által Jászapátiban alapított kisgimnáziumot 1780-ban az alapító Jászberénybe helyezte át; ezen a hálás talajon aztán az intézmény szépen felvirágzott.

Jászberény ekkor élénk és virágzó mezőváros, de fejlődését megakasztotta, hogy a város ellenzése miatt a tervezett Pest-debreceni vasúti fővonalat Jászberény elkerülésével Szolnokon át építették meg. A város az 1848-49-es szabadságharcból is kivette részét, a jázságból toborzott önkéntesekből Jászberényben alakult meg a Lehel huszárezred, melynek 3 százada még Világosnál sem tette le a fegyvert. Csehországi állomáshelyéről is hazaszökött a jászokból és kunokból álló 12. Nádori ezred számos katonája. 1849 tavaszán a városban tartózkodott Kossuth Lajos, Görgey Artúr és Damjanich János, valamint a magyar hadsereg I., II. és III. hadteste, és innen indították a dicsőséges tavaszi hadjáratot.

1876-ban létrejött Jász-Nagykun-Szolnok vármegye. Ez új alakulatba olvadt bele a Jázság is s ezzel Jászberény jelentőségének oroszlánrészét elvesztette. A jászberényiek és a jászok hosszú ideig harcoltak azért, hogy Jászberény legyen az új vármegye székhelye, ám 1884-ben Jászberény törvényszékét is elvesztette. 1881-től több mint egy félszázadon át gróf Apponyi Albert képviselte a híres jász

várost a parlamentben. A nagy államférfi neve egészen összeforrt Jászberénnyel, melynek törekvéseit mindig hűen képviselte.

Jászberény, a megye műemlékekben leggazdagabb városa. Gazdag történelmi eseményekben, műemlékekben, köztéri szobrokban és népművészeti alkotásokban. A régmúlt emlékeibe az 1874-ben alapított Jász Múzeum ad betekintést, amely egyike az ország legrégebbi múzeumainak. Itt őrzik a város szimbólumát, egyik becses nemzeti ereklyénket, Lehel kürtjét.

3 Földtulajdon változások

3.1 Felszabadulás után (az élet kibontakozásának első jelei)

A háborús időszak a város gazdasági életét alaposan megbénította. 1944 decemberében és 1945 januárjában egyre több családnak merültek ki az élelmiszerkészletei. Az ellátatlanok száma napról-napra szaporodott. A régi közigazgatási apparátus meglehetősen szétzilálódott, a közéleti gondokkal nem sokat foglalkozott. Ezért a pártoknak és a megalakult nemzeti bizottságnak kellett kézbe venni az ügyek intézését. 1944 decemberében egy-két üzletet sikerült kinyitni, lassan a piac is megindult, s a legfontosabb életfenntartási cikkekhez, ha egyelőre nehezen is, hozzá lehetett jutni. A város közéletének ellátását nehezítette, hogy a kenyérgabonával rendelkezők a szükségesnél többet tartálékoltak, a városban tartózkodó Szovjet katonaság ételmezésébe is be kellett segíteni, a Nemzeti Segélyakció keretében, más vidékek, éhező városok ellátásához hozzá kellett járulni. Ezek megoldásában a közigazgatás 1944 végén és 1945 elején tehetetlennek bizonyult. Ezért a közéleti ügyét a nemzeti bizottság vette kezébe. A közéleti problémák megoldásánál a mezőgazdasági munkálatok beindítása, amitől a város későbbi ellátása függött, még nehezebbnek bizonyult. 1944 őszén a háborús események miatt a gazdák a betakarítással is alig tudtak végezni, a szántás és vetés szinte teljes egészében a tavaszi időszakra maradt. A nemzeti bizottság ugyan ideje korán megszervezte a termelési bizottságot (tagjai közül 8 kisgazdapárti, 3-3 parasztpárti és szociáldemokrata és 2 kommunista volt). A termelési bizottság törekedett is a mezőgazdasági munkálatok feltételeinek megteremtésére, de nagyon nagy volt az igaerő hiánya. Szétosztották a katonai lovakat és a Dohánybevéltőben maradt kocsikat a probléma enyhítésére.

3.2 Az 1945-ös földreform

Az első földreform elrendeléséről az 1945. évi VI. törvény gondoskodott, törvényerőre emelve a Debrecenben március 17.-én kiadott 600/1945. M.E. számú A nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhöz juttatásáról

szóló rendeletet. „1. § A rendelet célja, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés Szózatában és az Ideiglenes Nemzeti Kormány Nyilatkozatában lefektetett elvek és a megadott felhatalmazás alapján, a nagybirtokrendszer megszüntetésével valóra váltsa a magyar földműves nép évszázados álmát, és birtokába adja ősi jussát, a földet.”³ A hatálybalépés időpontja 1945. 03. 18-a volt. A kormány rendkívüli ülésén a rendeletet Nagy Imre (1953 és 1955 között a Minisztertanács elnöke, illetve az 1956-os forradalom miniszterelnöke) terjesztette elő és a jelenlevők egyhangúan fogadták el. A rendelet végrehajtását, Szabó Árpád, a földművelésügyi miniszter vezetése alatt az Országos Földbirtokrendező Tanács, a Megyei Földbirtokrendező Tanácsok és a Községi Földigénylő Bizottságok végezték.

Elvették a hazaárulóknak minősített emberek földjét, továbbá az 1000 kh feletti birtokokat teljesen, és a 100 és 1000 kh közötti birtokok 100 kh-t meghaladó részét.⁴ A rendelet kimondta, hogy teljes egészében és nagyságra való tekintet nélkül el kell kobozni a hazaárulókat, a nyilas, a nemzeti szocialista és egyéb fasiszta vezetőket, a Volksbund-tagokat, továbbá a háborús és népellenes bűnösök földbirtokait.⁵ A földterületeket, a megművelésre szolgáló összes eszközzel, élő és holt gazdasági felszerelésükkel és a rajta levő épületekkel együtt kobozták el és államosították. Az elkobzás kimondása is a Megyei Földrendező Tanács feladata volt, miután a Községi Földigénylő Bizottság felterjesztette.

Az igénybevett földbirtokokért a volt tulajdonosoknak kárpótlás járt volna, ha a politikai viszonyok nem változnak meg később, ezen kívül a földhöz jutottaknak megváltást kellett fizetniük a területekért.

Március végén elkezdődhetett a földek tényleges kiosztása. A földosztással megszűnt az a feudális egyenlőtlenség, amellyel Magyarország egyedül állt a kultúrnemzetek között. A juttatások során számos új törpe- és kisbirtok keletkezett, illetve a már meg lévő kiegészült. Az 5-10 holdas kategóriában a gazdaságok száma 90 %-kal, a földterület pedig 130 %-kal gyarapodott. A magyar birtokmegoszlás jelentős mértékben módosult.

³ 1945. évi VI. törvény

⁴ [Orosz –Fűr, 1996, 146p.]

⁵ [Dr. Azari, 2010, 96p.]

3.3 Földosztás Jászberényben

A beindult földosztás a város igaerőgondját tovább növelte, hiszen a földhöz jutottak nagy része teljesen nincstelen volt.

1945. március 28-án ült össze először a helyi 14 tagból álló földigénylő bizottság. A bizottság tagjai valamennyien fogadalmat tettek, melyről jegyzőkönyvet kellett felvenni. A Földigénylő Bizottság összeírta a földigénylőket. Az összeírási íveket 3 napra közszemlére tették ki. A beérkezett panaszok alapján jegyzőkönyvet készítettek. A Földigénylő Bizottság írta össze az elkobzott földeket is, melyeket határozat hozatalért felterjesztették a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz. A Földigénylő Bizottság felosztási tervet készített, melyben 5-10%-os tartalékot biztosított a későbbi kiosztásra, biztosítani kellett a házhely szükségleteket. Meghatározták a rendelkezésre álló terület és az igényelt területek alapján a juttatható birtokokat, annak figyelembevételével, hogy 3 kataszteri holdnál, szőlő, gyümölcsös esetében 800 négyszögölnél kevesebb nem lehetett. A legnagyobb birtok, szőlő, gyümölcsös esetében 3 kataszteri hold, egyéb művelési ágnál 15 kataszteri hold lehetett. Tehát a birtok egységek minimum és maximum mérete is szabályozva volt. A Földigénylő Bizottság feladatkörébe tartozott a fent említetteken kívül a leltárba vett élő és holt felszerelési tárgyak további hasznosításáról, az út és csatornahálózat kialakításáról, a művelésnek legmegfelelőbbben. A felosztási tervhez vázrajzok is készültek, melyeket felterjesztettek a Megyei Földbirtokrendező Tanácshoz. Ennek közvetlen előzménye volt, hogy 27-én a demokratikus pártok vezetői egységesen elhatározták: meggyorsítják a földosztás munkáját. Célja a földnélküli agrárnépesség, a mezőgazdasági cselédek, törpe és kisbirtokosok földhöz juttatása, az önállóan életképes, piacra termelő gazdaságok létrehozása volt.

A vonatkozó jogszabályok értelmében földhöz jutásra jogosultak voltak a gazdasági cselédek, mezőgazdasági munkások, törpebirtokosok, s az olyan nagycsaládú kisbirtokosok nők fiú gyermekei, akiknek birtoka az örökrészekkel sem haladta meg az 5 kataszteri holdat.

A bizottság két éves tevékenysége alatt 900 család részére 2800 kh 950 négyszögöl szántót és 655 kh 605 négyszögöl szőlőt osztott ki. A kiosztást gyakorlatilag 1945. május elejére befejezték, azonban az Országos Földbirtokrendező Tanács 1947

májusában hagyta jóvá és a telekkönyvi bejegyzések 1947 októberében fejeződtek be.

Elszaporodott a földeket visszaigénylő perek száma. Erre válaszként megszületett a 1946. évi IX. törvény, mely a perek során a parasztnak és a törpebirtokosoknak adott igazat, mivel kimondta, hogy az 50 holdnál kisebb paraszti birtokok kivételével a többi kisajátított birtok nem kerülhetett vissza eredeti tulajdonosához.

A földreform két célt szolgált; kárpótolni a parasztságot, továbbá bosszút állni az uralkodó osztályok ellen. Felszámolta az arisztokrata és egyházi nagybirtokokat. A földreform nagyon radikális megoldásnak bizonyult, ezért sok szenvedő alanya volt, ezen túl rengeteg életképtelen kisbirtokot hozott létre. Sokan még az intézkedést követően is föld nélkül maradtak.

A háborút követően sikerült „újraindítani” az országot, mégis az ország fejlődési irányát gazdaságilag és politikailag a megszállók érdekei szabták meg.

A Jászságban a földreform nem érte el a célját. A kialakult helyzet következtében a földhasználók számára 1945-59 között két alternatíva maradt. Az egyik, a néhány kataszteri holdas újjazdák, a földhöz nem jutott mezőgazdasági munkások, miután sem igával, sem szerszámmal nem rendelkeztek (a gazdaságok 40 %-a még az önellátás szintjén sem tudott termelni) hamarosan a szövetkezés útjára léptek.

3.4 Termelőszövetkezetek Jászberényben

1948. augusztus 26-án hirdették ki a Magyar Közlönyben a 9000/1948. sz. Kormány rendeletet a haszonbérletekről. Ennek értelmében, akinek a tulajdonában álló ingatlan a 25 kataszteri holdat, illetőleg amennyiben mezőgazdasági termeléssel nem élethivatásszerűen foglalkoznak és földterületük az 5 kataszteri holdat meghaladja, „haszonbérleti szerződés megkötésére irányuló szándékukat a haszonbérlet kijelölése végett minden esetben tartoznak az illetékes bizottságnak bejelenteni”.

A rendelet végrehajtására Jászberényben is bizottság alakult, melynek jegyzői teendőit a városi jegyző látta el. Az igénybejelentések alkalmával, már történt bejelentés földbérlet szövetkezet alakításáról. A bizottság egy tagja a megalakítandó

csoport képviselőjeként részt vett a bizottság munkájában. Szeptember 7-én még azt közli, hogy szerveződik a csoport, 15-én pedig már tényként jelenik meg a megye felé a földbérlet csoport megalakulása. Tehát az első jászberényi termelő szövetkezet, 1948 szeptemberében, a Kossuth Termelőszövetkezeti Csoport. Röviddel ez után megalakul a második csoport is. Mivel a két csoportnak a földön kívül alig volt más vagyona, így a III. típusú szövetkezeti formát választották, amely olyan szocialista szövetkezeti forma, melyben a beadott javaktól függetlenül, a közösen végzett munka arányában részesültek jövedelemben a tagok. Az állam ezeknek adott támogatást.

1949. január 1.-én a két csoport egyesült. A taglétszám agitálásokat követően növekedett, 1950 után zömében már kisparasztnak léptek be, akik földet, gazdasági felszereléseket és jószágállományt is hoztak. Ugyanakkor sok volt az elhagyatott föld a városban, ami állami tartalékföldként szerepelt, s ebből a városi vezetés útján kapott a termelőszövetkezet is. Így nagyon sok helyen volt termőföld és szükségessé vált a tagosítás. 1950-ben már 52 darabból állt a szövetkezet területe. Tagosítási kérelemmel fordultak a Földművelésügyi Minisztériumhoz, mely az 1949. évi 3. számú törvény erejű rendelet alapján közérdekből részletes tagosítás rendelt el. Így a földterületet 4 táblába tudták összehozni.

A proletárhatalom első éveiben 1950-es évek elején Jászberény komoly nagyipart alapozott meg és épített. Az ország élelmiszer ellátottsága, ebben az időben politikai kérdés volt, mi több, nagyon fontos feladat. Szükséges volt, hogy ebben az alapvetően mezőgazdasági városban a tanács egyik legfontosabb feladata legyen a kötelező beszolgáltatás és az állami begyűjtés. Lazult a tanács és a tömegek közötti kapcsolat, ezért igen fontos volt a felvilágosítás és agitáció.

Jászberényben a városi tanács a megyei szervek sürgetésére 1951. január 26-án a végrehajtó bizottság ülésén határozta el, ha a dolgozó parasztnak tartozása meghaladja a 2 mázsát, helyszíni elszámoltatásnak van helye. Erre a feladatra

1951-ben újra tagosítani kellett.

1953 évi kormányprogram lehetőséget adott kilépni a termelőszövetkezetből, mindösszesen kilencen léptek ki, velük törvényes elszámolás történt.

A termelőszövetkezetben az 1956-os események alatt sztrájk nem volt, a munka fegyelmezetten ment tovább. A Kossuth termelőszövetkezet 1956-ra már megerősödött, gazdálkodása stabilá vált.

Jászberényben a mezőgazdasággal kapcsolatos legfőbb igény az 1956-os területnagyság és létszám elérése volt, illetve a már meg lévő szövetkezetek átpolitizálása és újjak alapítása. Előírták a szövetkezeti párttagok szakképzését, mely során megszerezték a nagyüzemi gazdálkodási és szervezési ismereteket. Létrehoztak a Városi Tanács Mezőgazdasági Osztálya mellé egy bizottságot. Ez a bizottság a politikai és gazdasági szervezés együttese volt, politikai szempontok szerint irányította a gazdaságot. Az elsődleges feladat a mezőgazdaság szocialista átszervezése volt.

A mezőgazdasági munkához szükséges gépeket a jászberényi székhelyű, de a Járási Pártbizottsághoz tartozó Gépállomástól szerezték be. Az emberek idegenkedtek a gépi munkától, az alkalmazástól. A gépekkel gyakorlatilag kiáramlott a tőke a szövetkezetekből. A helyzet másik súlyosbítója, hogy az igavonó állatokkal dolgozóknak nem volt munkája, vagyis kevesebb jutott rájuk. Probléma volt a gépállomással minőség terén is, a termelő szövetkezetek rovására, az egyéni vállalkozók javára.

A Párt (MSZMP) központi vezetése kiadta, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezésében el kell érni a forradalom előtti „színvonalat”. Nem támogatta a fizikai erőszakot, azonban előtérbe helyezte az adminisztratív kényszerítő eszközöket; zsarolást és manipulatív propagandát javasolt alkalmazni.

„Mert azzal, hogy tovább tudjunk haladni a mezőgazdaság szocialista átszervezésével, meg kell teremteni a példamutató termelő szövetkezeteket. Tehát vonzóvá kell tenni a gazdaságot”—összegezte gondolatait Dobosi Imre párttitkár.

A zárszámadásokból kitűnik, hogy a Béke tsz-t szánták mintának, ahol a szükséges beruházások elmulasztásának árán is biztosították a kimagaslóan nagy munkabért a többi tsz-hez képest. Ez a „hazugság” kettős célt szolgált; az egyik, hogy a parasztokat a tsz-be csábítsák, mert ott állandó magas jövedelemre tehetnek szert, a közös, könnyebb munkával. A másik cél, a gyáripárba való elvándorlás visszaszorítása.

A Kossuth Tsz már ekkor is a hosszú távú fenntarthatóságot helyezte előtérbe, s lerakta a nagyüzemi gazdálkodás alapjait. A beruházási összeg, mind önerőből származott. Az esedékes tartozásait rendezte és az előírt tartalékai is biztosítva voltak. A Kossuth Tsz sikere a jó minőségű földek mellett, Deme János tsz elnöknek volt köszönhető. Deme pragmatikus, lényegre törő személy volt. Reálpolitikus érzékkel lavírozott az ötvenes évek változó politikai viszonyai között, végig a tsz

termelékenységet és saját pozícióját tartva szem előtt. A Kossuth tsz-ben a felsőbb vezetőket meghallgatták ugyan, de csak azt tették magukévá, amiből a tsz-nek is haszna lett. Deme elvtársat sok támadás érte, a miatt, hogy nem követi a politikai vezetők utasításait, de az ő elve; „addig nyújtózzunk, ameddig a takarónk ér”.

Az 1958-as év fordulópontot jelentett a mezőgazdaság szocialista átszervezésében, hiszen ez év tavaszán járt le az állami tartalékföldek kiadásáról szóló 1953. évi rendelet, amivel nagy mennyiségű földterület vált szabaddá, melyből elsőként az állami gazdaságok, majd a termelő szövetkezetek és a termelő szövetkezeti csoportok részesedhettek. Ez a helyzet hatalmas lehetőség volt a termelő szövetkezeteknek és a tszcs-k ellehetetlenítésének.

1959. március 7-én tartotta a Jászberényi Városi Tanács ünnepi ülését, melynek keretében Jászberényt Termelőszövetkezeti Várossá nyilvánították. Ekkorra már a város földterületeinek 88%-a szocialista szektorba tartozott. Nem kérdéses, hogy a jászberényi pártszervezet egyes tagjai álmuk beteljesüléseként élték meg a mezőgazdaság kollektivitását, mások Jászberény, vagy saját pozíciójuk növelését látták ebben. A parasztság minimális ellenállásának köszönhetően, hogy az agitáció nem fajult el, így a parasztoknak is jutott néhány elismerő szó. Bányai felszólalásaiból, jól tükröződik a hangulat:

„...hirdessük büszkén ország-világ előtt a Jászberény Termelőszövetkezeti Város nevet”

„...a város parasztsága megértette az idők szavát...”

„...Köszönetet mondunk Jászberény város parasztságának, akik bátran vállalták az új életet”

„... (az agitátorok) hirdették a Párt igaz szavát, melyek útmutatása során ezek, és ezek találtak rá a helyes útra”

„...hogy a Kunság mellett Szolnok megyében a Jászság is a szocialista mezőgazdaság fellegvára legyen, itt is győzzön az új”⁶

A legsürgetőbb kérdés az általános földrendezés volt, melynek azonnali megindítását kérték is a megyei Tanács Végrehajtó Bizottságától. A tagosítás történhetett földcserével, vagy haszonbérleti szerződéssel. Előbbi során a tagosítani

⁶ [Jászsági évkönyv 2012, 76p.]

kívánt földterület helyett egy hasonló nagyságú és minőségű földterületet kaptak. A minőségi csere, nem mindig tükrözte a valóságot. A haszonbérleti szerződés során a tagosított területért természetbeni bérleti díjat fizettek.

A termelőszövetkezetek megszilárdítása ügyében többek között Rabi Imre rendőrhadnagy biztatta a tanácstagokat, hogy forduljanak hozzá bizalommal és jelentsék azokat a személyeket, akik kritizálják az átszervezést. Csótó István is hangsúlyozta a kényszerintézkedések fontosságát, munkafegyelem elérése érdekében. Ezekkel a megnyilvánulásokkal a Tanács erősen érzékeltette, hogy a parasztság gyors ütemű csatlakozása mögött nem volt elegendő saját elhatározás. Csótó elosztatta a Tanács illúzióit is a kormányzati segítő szándékot illetően; „ilyen csodavárásba ne essék, hogy a következőkben majd ezrével kerülnek ki a gépek”. Azt viszont garantálta, hogy politikai nyomást gyakorolnak a Gépállomás vezetőségére.

A következő néhány hónap legfontosabb feladata a termelőszövetkezetek politikai és gazdasági megerősítése. A Végrehajtó Bizottság kiemelkedően fontosnak tartotta a tsz-ek pártszervezeteinek megalakítását, ennek ellenére 1959. májusára mindösszesen négy tsz-ben működött pártalapszervezet. Ezen kívül még négy tsz-ben volt esély alapszervezet alapítására, a többi szervezetben még párttag sem volt. Ebben a Kossuth Tsz emelkedett ki a többiek közül, pártalapszervezete a legnagyobb létszámmal működött, közvetlen kapcsolattal a dolgozókkal. Ezek alapján a szövetkezeti alapszervezetek mesterségesen létrehozott csoportok voltak, akik megtették a jelentéseiket a Végrehajtó Bizottság felé. Mivel a jelentések csak rész témában voltak reálisak, így a Végrehajtó Bizottság Bányait (városi pártbizottság titkára) bízta meg, a termelőszövetkezetek átfogó jelentésére, állapotukat illetően.

Ekkor Jászberény 24 termelőszövetkezetének összterülete 17 195 kh volt, taglétszáma 3374 fő, ami 1926 családot jelentett.

3.5 A szocialista szektor kezdeti nehézségei

1961-ben a belépések spontán szaporodtak, február közepéig 117 új tagot vettek fel a termelőszövetkezetek 547 kh földdel. E spontán belépők jó része törpebirtokos, vagy olyan idős munkaképtelen ember volt, aki a közös munkában már nem vett

részt. Az egyéni gazdálkodás, így egyre kevesebb volt a városban; 350 fő, 1300 kh területen. A megmaradt 350 főből is 1962-ben sokan csatlakoztak a termelő szövetkezetek valamelyikéhez.

Az 1959-es viharok még sokakban nem csitultak el, ezért az őszi kezdés bizonytalan volt. Az új tagok féltek a jövőtől, féltették a megmaradt terményeiket, igyekeztek tartalékolni. Kevesen kapcsolódtak be a munkába, szinte egyenként kellett mozgósítani őket. A párt jászberényi szervezete és a városi tanács sorozatos társadalmi munkával próbált segíteni. A tagok a legfontosabb munkáknál hagyták cserben a szövetkezeteket. „1960-ban 7,5 ezer kh kalászos várt learatásra a városban és ebből gépi erővel legtöbb 4,5 ezer hold learatását végezték. Az új termelőszövetkezetek nem tudtak előleget fizetni tagjaiknak, ugyanakkor a napszámos nélkül maradt szőlőgazdák tavasztól kezdve 100 forintot, s ezt meghaladó napszámbért is fizettek naponta a hozzájuk elszegődő embereknek.”⁷

A Kossuth Tsz kivételével, valamennyi szövetkezetben új volt a vezetőség, nem tudták összefogni az embereket. Fegyelmezetlenség és nemtörődömség volt a mérvadó, így hatalmas veszteségek voltak, főként az állattenyésztés területén. A vezetőség és a tagok között, igen kiélezett volt a helyzet. Vita volt pl. a föld járadék körül is. A nagyobb birtokkal belépett tagok a földjáradék kifizetését követelték, akik föld nélkül, vagy kevés pénzzel léptek be, azt követelték, hogy mindenki csak az elvégzett munkája után kapjon juttatást. Ezek a viták általában politikai színezetet is nyertek, a vezetőség ellen fordultak.

A másik nagy probléma a hozzá nem értés volt, valamint a megfontoltság és célszerűség hiánya. 1962 nyarán is mindösszesen 5 egyetemi és főiskolai végzettségű agrárszakember dolgozott 26 ezer holdnyi gazdaságban.

A fent említett problémák jól tükrözik, hogy semmivel nem volt könnyebb beindítani a folyamatos munkát, mint átszervezni a mezőgazdaságot.

⁷ [Nagy-Tóth, 1970, 140p.]

3.6 Az átszervezett mezőgazdaság első sikerei

A városi pártbizottság és a városi tanács egyre inkább a termelőszövetkezetek megszilárdításáért dolgozott, a nélkül, hogy folyamatosan és közvetlenül beleavatkozott volna életükbe. A problémákat figyelték, tanácsot adtak, esetleg intézkedtek. Sürgették a tagságnak brigádokba való beosztását, szilárd brigádok kialakítását. Javasolták, hogy a brigádok területének beosztását pontosan határozzák meg. A munkafegyelem és felelősség elérésére az állatokat és a szerszámokat hivatalosan adták át. Az ösztönzés része volt, hogy aki teljesítette a munkaegységét, ami családi pótlékra jogosította, azt mihamarabb kifizették.

Szakemberhiány leküzdésére is voltak kezdeményezések. Traktoros és vontatóvezető tanfolyamokat szerveztek. 52 termelőszövetkezeti tag vehetett részt az oktatáson, Kenderesen, négyzetvezetési tanfolyamra. A városi szakiskolában trágyakezeléssel és növényvédő szerekkel kapcsolatos rövid tanfolyamokat szerveztek.

„Az 1960-as év végén a problémák mellett a termelőszövetkezetek olyan eredményeket is magukénak mondhattak, mint hogy tiszta vagyonuk 10 millió forint körül volt, gazdálkodási eredményük 22,7 millió forint volt, a fel nem osztható szövetkezeti vagyon 15 millió forintra emelkedet⁸. A juttatásokban jellemző volt a szövetkezetek közötti hatalmas különbség; a Kossuth Tsz-ben 9868 forint volt az éves részesedés, míg a Dobó István Tsz-ben 3806 forint. Ez a hatalmas különbség rávilágította a kisebb tsz-eket, hogy nem tudnak megállni a saját lábukon, ezért elkezdődött az egyesülés. Ezzel 1961 végére 5 nagyobb termelőszövetkezet működött, a következő adottságokkal;

1. táblázat: Jászberényi termelőszövetkezetek létszáma és területnagysága 1961 év végére.

Kossuth Tsz	624 tag	4820 kh
Lenin Tsz	689 tag	6364 kh
Március 15. Tsz	654 tag	4412 kh
Rákóczi Tsz	298 tag	3239 kh
Vörös Csillag Tsz	728 tag	4822 kh

Forrás: Besenyi 1992.

⁸ [Nagy-Tóth, 1970, 146p.]

Ezzel az egyesüléssel a városban egy új szakasz kezdődik a termelőszövetkezetek és a társadalom életében.

3.7 Az egyesült termelőszövetkezetek

A szocialista átszervezés befejezése után a szövetkezeti gazdaságok megszilárdításának, szövetkezeti és gazdasági megerősödésének időszakában, mindinkább előtérbe került a közös nagygazdaságok vállalati jellege. Ez többek között abban is megnyilvánult, hogy az eredeti alapszabályoktól eltérően alakultak az üzemszabályozási és munkadíjazási formák. Ezeket a körülmények és érdekek kényszerítették ki. A tanács végrehajtó bizottságának állásfoglalása; „a termelőszövetkezetek gazdasági megszilárdításának lényeges alapja az állatállomány biztosítása. Elsősorban a törzsállomány, másod sorban az áruértékesítésre leadott állatállomány biztosítása.”

1966. június 1.-én a városi tanács végrehajtó bizottsági ülésén tárgyalta a Megyei Tanács állásfoglalását a termelőszövetkezetek 1965-ig terjedő munkájáról. Ez az állásfoglalás, igen elgondolkodtató volt, mely szerint megyei szinten Jászberény termelőszövetkezetei igen nagy elmaradást mutattak, megyei szinten. A bruttó termelési érték a megyében, Jászberényben volt a legalacsonyabb, s csökkenést mutatott.

Ezeket a problémákat nem lehetett egyetlen okra visszavezetni. Ez évben súlyos természeti csapások sújtottak, azonban a természeti csapások mellett, a rossz talaj adottságok is hatalmas szerepet játszottak. 8 ezer kh olyan homokterület tartozott a művelendő területek közé, amelyen 15 évig kényszerhasznosítás folyt. Ezen területek gazdaságos művelése tetemes összeget emésztett volna fel, ezért erre nem igen vállalkoztak a szövetkezetek.

Területük 15%-a szikes volt, 4-5 ezer holdat fenyegetett állandóan a belvíz. A kertészeti ágazatot azonban a vízhiány vetette vissza. Cső kutas öntözési rendszerrel próbálkoztak, melynek a kiépítésével is problémák voltak, amelyek aztán mégsem hozták a várt eredményt, gyorsan kimerültek.

A városi átlagnál kedvezőbb eredménnyel a Kossuth Tsz dolgozott.

Az MSZMP Központi Bizottsága 1966. május 25-27-i ülésén döntött a gazdasági mechanizmus átfogó reformjáról, s annak bevezetéséről. A mezőgazdasági szövetkezetekben ez a reformfolyamat az 1967. évi III. és IV. törvény életbelépésével kezdődött el. Az 1967. évi III. törvény kimondta:

- a termelőszövetkezetek önálló gazdálkodó szervezetek,
- saját vagyonával és saját felelősségével gazdálkodik,
- a vagyon és a földtulajdon a szövetkezetekre is kiterjed,
- a mezőgazdasági termeléssel foglalkozhat és minden olyan tevékenységgel, amelyet jogszabály nem tilt,
- tervszerű gazdálkodást folytat és éves termelési és pénzügyi tervet készít.

2. ábra: 1974. Munkás - Paraszt találkozó keretén belül a Lenin TSZ dolgozói látogattak az Aprítógép gyárba.

Fotó: Bathó László

Az 1967. évi IV. törvény lehetőséget biztosított a szövetkezeti földtulajdon megteremtésére és bevezette a föld megváltásának intézményét.

Létrehozták a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsát (TOT) és a termelőszövetkezetek területi szövetségeit (TESZÖV).

1967-ben Jászberényben a Rákóczi és a Lenin termelőszövetkezetek, egymás között területrendezést hajtottak végre, ez a tevékenység is tükrözte a szövetkezetek önállósodását.

Később a Lenin és a Vörös Csillag önkéntes földcserét hajtott végre a jobb gazdálkodás érdekében.

Közel 2 ezer hold cserélt gazdát a fent említett területrendezés és földcsere kapcsán.

A Lenin Tsz 915 kh homokos földjét átadta az Állami Pincegazdaságnak hasznosításra.

A termelőszövetkezetek földviszonyai 1967 végére lényegesen kiegyenlítettebbé váltak.

A termelőszövetkezetek közül, továbbra is a legeredményesebb a Kossuth Tsz volt.

A 9/B/1966. FM-PM együttes utasítása szerint, Magyarországon gyengén gazdálkodó termelőszövetkezetnek számított az, amelynek egy szántó egységre jutó bruttó jövedelme 1300 forint alatt maradt. Jászberényi szövetkezetek jövedelme 1966 végén, a következőképp alakult:

2. táblázat: Jászberényi szövetkezetek jövedelme 1966-ban.

1 szántó egységre jutó bruttó jövedelem	
Kossuth Tsz	3309 forint
Lenin Tsz	1256 forint
Március 15. Tsz	638 forint
Rákóczi Tsz	1375 forint
Vörös Csillag Tsz	1127 forint

Forrás: Besenyi 1992.

Az 1966-os adatok alapján csak a Kossuth Tsz és a Rákóczi Tsz kerültek a Magyarországon jobban gazdálkodó kategóriába.

A következő években az új vezetőségnek, az összeszedett munkáknak és a föld cseréknek is köszönhetően rohamos volt a fejlődés. 1967 végére az alapvető súlyos

problémákat többnyire sikeresen megoldották. Gazdaságilag, politikailag megerősödtek, némileg nagyüzemi gazdálkodásra alkalmassá formálódtak.

1972-től felerősödtek a politikai törekvések a piacgazdaság formálódása ellen; a nagyszövetkezetek kampányszerű létrehozását szorgalmazták. Bár a Kossuth Tsz-ben nem egészen úgy történt minden, mint a nagy politikákban, a vezetői szembeszálltak a hatalommal is, azonban a két nagy termelőszövetkezet egyesítését ők sem tudták megakadályozni. A 138/1972. sz. vezetőségi határozattal a két tsz egyesülését 1973. január 1-jei hatállyal elfogadta. Az egyesüléssel a tsz-nek 793 tagja volt, ebből 407 aktív dolgozó 4108 hektár terület, amelyből 3963 hektár termőterület, melyből 3130 szántó.

1982-ben a Kossuth Tsz, „kiváló tsz” címet kapott, ezzel együtt kitüntetések is adtak át.

A jászberényi egyesült termelő szövetkezeteket az 1. melléklet szemlélteti.

4 A harmadik nagy földreform politikai, társadalmi, gazdasági hatása

Magyarországon az elmúlt több mint fél évszázad során, az egymást követő történelmi korokban az állam igen jelentős mértékben avatkozott be a magántulajdonba. A beavatkozások két csoportra bonthatóak, egyrészt ingó és ingatlan vagyonekat kobzott el, másrészt termőföldet, valamint a mezőgazdasági termelést szolgáló vagyon jelentős részét mezőgazdasági termelőszövetkezetek használatába vonta. Így egy sajátos birtokstruktúra alakult ki, melyre döntően állami és szövetkezeti tulajdon lett a jellemző.

A rendszerváltás során a politikai és gazdasági változások hatására új szemlélet vált uralkodóvá, mely a mezőgazdaság jövőjét már nem a nagyüzemben, hanem a fejlett európai országok példáján, a családi gazdaságokban látta. A magántulajdon kialakításának eszközeként a kárpótlást és a részarány kiosztást használták, mely során mind az állami gazdaságok, mind a termelőszövetkezetek területeik nagy részéről elestek és kialakult a döntően magántulajdonon alapuló mezőgazdaság.

„A földtulajdon és földhasználat gyökeres átalakításának céljai között a magántulajdon megteremtése (visszaállítása), az egyéni gazdálkodás térnyerésének preferálása, valamint a korábbi tulajdonosi sérelmek orvoslása (kárpótlása) szerepelt.”⁹

4.1 A földterületek elkülönítése, földalapok kijelölése

1991. évi XXV. törvény „a tulajdonviszonyok rendezése érdekében, az állam által az állampolgárok tulajdonában igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról”.

A törvény kimondta, hogy a földterületeket fel kell osztani a törvényben előírt jogszabályok szerint. A törvényben szabályozott földtulajdonhoz jutás egyik sarkalatos pontja volt, hogy az osztatlan közös használatban lévő szövetkezeti földek közül hogyan jelöljék ki a különböző földalapokat.

A földalapok kijelölése a földet használó mezőgazdasági nagyüzem feladata. Az igénylők, kárpótlás iránti kérelmüket adatlapon nyújthatták be, az illetékes megyei kárrendezési hivatalhoz. A hivatal a benyújtott kérelmeket feldolgozta és megállapította, hogy az egyes mezőgazdasági nagyüzemek használatában lévő termőföldből mennyi aranykorona mennyiségre jelentettek be igényt. A kárrendezési hivatal az igénybejelentést követő két hónapon belül értesítette a nagyüzemeket az aranykorona mennyiségi igényről. Az igényelt aranykoronának megfelelő földterületet a nagyüzem köteles volt kijelölni. Ez képezte a kárpótlási földalapot.

Tekintettel arra, hogy a törvény az úgynevezett tagi tulajdont illetően a tagokkal azonos jogállású személyek tulajdonát nem érintette, a szövetkezetnek tagi földeket kellett kijelölnie. Jászberényben 22 647 Ak részarány tulajdon volt nyilvántartva a tagok nevén.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Kárrendezési Hivaltól a szövetkezetek 1992. február 20-án kaptak értesítést a kezelésben lévő területekre benyújtott összesített kárigényről.

Az 1991. évi XXV. törvény 17. paragrafusának (1.) bekezdése kimondja, hogy a kijelölés során a szövetkezetekben a szövetkezeti tagok és alkalmazottak állami

⁹ [Dömsöd, 2006, 32p.]

gazdaságoknál földtulajdonhoz jutása céljából földalapot kell képezni. E földalap nagyságát úgy kell meghatározni, hogy átlagosan szövetkezeti tagonként 30 aranykorona, szövetkezeti és állami gazdasági alkalmazottak esetén 20 aranykorona értékű termőföld jusson személyenként. Az így számított földalap aranykorona értéke nem haladhatja meg a szövetkezet tulajdonában, illetőleg az állami gazdaság kezelésében lévő termőföld aranykorona értékének 50 %-át.

4.2 Kárpótlási és az átmenti törvény ismertetése

Hazánkban az utóbbi öt évtized során az egymást váltó történelmi korszakokban különböző állami intézkedések több alkalommal is alapjaiban csorbították az állampolgárok magántulajdonát. A rendszerváltással összefüggésben a volt tulajdonosok részéről erőteljes igény jelentkezett a magántulajdon igazságtalanul okozott egykori sérelmek, károk orvoslására. Ennek orvoslására az országgyűlés 1991. június 26-i ülésnapján fogadta el az 1991. évi XXV. törvényt, amely a kárpótlás módjáról és mértékéről szól. E törvény az 1949. június 8-át követően az állam által az állampolgárok tulajdonában igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról szól. A jogszabály leszabályozza a jogosultak körét (2.§.), valamint a kárpótlás mértékét (4.§.) és módját (5-9.§.).

Jogosultak köre:

- a magyar állampolgár,
- aki a sérelem elszenvedésekor magyar állampolgár volt,
- akit a magyar állampolgárságtól való megfosztással összefüggésben ért sérelem,
- az a nem magyar állampolgár, aki 1990. december 31.-én életvitelszerűen Magyarországon élt.

Kárpótlás mértéke:

A kárpótlás összegének meghatározásához meg kell állapítani a kár mértékét. A 30-40 évvel azelőtti károk mértékét számszerűen nem lehet kifejezni, ezért előírták a kár mértékének átalányban történő meghatározását.

Ingatlan esetén (lakás, üdülő, üzlet, műhely, üres belterületi telek) az alapterület után történt a kár mértékének meghatározása.

Tanya esetében, ha a tanyaépület alapterülete megállapítható, akkor az alapterület arányában történt a kártalanítás.

Termőföldnél az átalány összege 1000 Ft/AK.

3. táblázat: A kárpótlás mértéke.

Kár mértéke	Kárpótlás mértéke
0-200 000 Ft között	100 %
200 001-300 000 Ft között 200 000 Ft és 200 000 Ft-on felüli rész	50 %
300 001-500 000 Ft között 250 000 Ft és a 300 000 Ft-on felüli rész	30 %
500 001 Ft-tól 310 000 Ft és az 500 000 Ft-on felüli rész	10 %

Forrás: Besenyi 1992.

Kárpótlás módja:

A kárpótlás összegéről kárpótlási jegyet állítottak ki. A kárpótlási jegy bemutatóra szóló, átruházható, a kárpótlás összegének megfelelő értékpapír.

A kárpótlási jegy tartalmazza:

- a „kárpótlási jegy” elnevezést,
- a névértéket és a kamatjóváírásra vonatkozó utalást,
- a felhasználás módját,
- a kibocsátás napjának és helyének megjelölését,
- a sorozat jelet és sorozat számot,
- az Országos Kárrendezési Hivatal vezetőjének aláírását,
- a kárpótlási jegy címletét.

3. ábra Kárpótlási jegy

Forrás: <http://ecopedia.hu/karpotlasi-jegy>

A kárpótlás az igény jogerős elbírálásáról szóló határozat és az abban szereplő kárpótlási mérték összegéről kiállított kárpótlási jegy átadásával történt. A kijelölt termőföldterületre, a kárpótlásra jogosultakat vételi jog illette meg. A jogosult a kárpótlási jegyét termőföld tulajdon megszerzésére is fordíthatta. A törvény az is meghatározta, hogy a kárpótlási jegyért a jogosult milyen feltételekkel és milyen módon, milyen földet vásárolhatott. A termőföld tulajdon szerzése több egymáshoz kapcsolódó tevékenység és jogintézmény összefüggő láncolata.

A láncolat elemei:

- A Kárrendezési Hivatal határozata és az abban kárpótlásként megállapított összegre kiadott kárpótlási jegy.
- A kárpótlás céljára kijelölt termőföld.
- A vételi jog gyakorlása, egyoldalú jognyilatkozat megléte.
- A vételi jog gyakorlásával megszerzett termőföld természetbeni kijelölése, bemutatása, határainak kitűzése, birtokba adás.
- A tulajdonjog bejegyzése az ingatlan-nyilvántartásba a földhivatalnál.

A termőföldre vonatkozó sajátos jogszabályok (13.§ - 28. §.) igen lényeges része a földterületek kijelölése. A kárpótlási törvény és a szövetkezeti átmeneti törvény e részen kapcsolódik szervesen egymáshoz. A törvények a termőföld értékesítését úgy kívánják megoldani, hogy egyfelől minden jogosult számára azonos feltételeket teremtsen a földhöz jutást illetően.

A kijelölt termőföldek árverés útján kerültek a jogosultak részére. Az árverés tárgya a kijelölt termőföld aranykorona értéke. Az árverés nyertese lehetőséget kap vételi joga gyakorlására. Az árverésnek két változata volt. Az első, az vehetett részt, aki:

- akinek az elvett termőföldje a szövetkezet tulajdonában vagy használatában van,
- aki a termőföldet árverező szövetkezetnek 1991. január 1.-én és az árverés időpontjában is tagja,
- akinek 1991. június 1.-én abban a községben, városban volt az állandó bejelentett lakhelye, ahol az árverező szövetkezet termőföldterülete van.

Második árverési változat;

- az árverés csak és kizárólag állami gazdaság kezelésében lévő állami tulajdonú földre folyt, melyet az állam jelölt ki,
- bárki részt vehetett kárpótlási jeggyel.

4.3 Részarány, földkiadás

A részarány földkiadás azt jelenti, hogy a mezőgazdasági szövetkezetek használatában lévő, korlátozott magántulajdonban álló (tagi és velük azonos jogállású) arányrészek tulajdonosai részére pontosan megjelölt földrészlet formájában (földrészletenként egyedileg vagy osztatlan közös tulajdonként) kiadásra (kimérésre) és ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre kerüljenek a részarányként nyilvántartott földek. E feladatok elvégzésére hozták létre a földkiadó bizottságokat, a 1993. évi II. törvény „a földrendező és a földkiadó bizottságokról” alapján.

Ezeket szövetkezetenként kellett megválasztani. A földkiadó bizottságok feladatait 1994. április 20.-ától folyamatosan vette át, és végzi az illetékes megyei (fővárosi) földművelésügyi hivatal.

A részarány-földtulajdonnak megfelelő föld kiadásáról a törvény alapján a részarány földtulajdonosnak minősülő személyek írásbeli tájékoztatást (igazolást) kaptak a mezőgazdasági szövetkezetektől arról, hogy milyen jogcímen, hány aranykorona illeti meg a szövetkezet használatában lévő földekből. Ugyancsak a törvény alapján a részarány-tulajdonosok írásban kérhették a földkiadó bizottságoktól az őket megillető föld kiadását.

Ebben megjelölhették azt, hogy a szövetkezet gazdálkodási területén, melyik településen, és a településen belül a részarány földkiadás céljára kijelölt földalapokból hol (milyen földrészletben) kéri a területek kiadását.

A földkiadó bizottságok összesítették a beérkező kérelmeket, majd a földrészletekbe besorolták azokat, szükség esetén a kérelmezők között egyezséget hoztak létre. Amennyiben az egyezés nem jött létre, úgy a kielégíthető kérelmekről nyilvános sorsolással döntöttek, és erről jegyzőkönyvet készítettek. Ennek alapján a földkiadó bizottságok, majd a földművelésügyi hivatalok ingatlan-nyilvántartási bejegyzésre alkalmas határozatot hoztak. Ezeket a földrészleteket az új tulajdonosok – a megjelölt feltételek vállalása esetén, állami költségértéítés mellett – megosztathatták.

Az osztatlan közös tulajdon megosztásáról és kitűzéséről a földkiadó és földrendező bizottságokról szóló törvénynek, „A közös tulajdon megszüntetésének külön szabályai” című fejezete jelenleg 2002.január 1-től hatályos rendelkezéseit, a 2001. évi CXVIII. törvény elfogadásával iktatta be az Országgyűlés. A cikk főcímében megjelöltekre alapvetően az földkiadó és földrendező bizottságokról szóló törvénynek 12/E. és 12/F. §-ában leírtak tartalmaznak fontos és végrehajtandó rendelkezéseket. Ehhez meg kell jegyezni, hogy a 12/F. § (2) bekezdését módosította a 2003. évi költségvetésről szóló (2003. január 1.-jétől hatályos) 2002. évi LXII. törvény 81. § (2) bekezdése, és a földkiadó és földrendező bizottságokról szóló törvénynek kiegészítette a 15. §-sal.

A földkiadó és földrendező bizottságokról szóló törvénynek 12/F. §-ban foglaltak szerint a részarány földkiadás címén az ingatlan-nyilvántartásba jogerősen bejegyzett osztatlan közös tulajdonú ingatlanok tulajdonosai (bármelyike) 2002. március 1-jéig kérhették (kezdeményezhették), hogy az érintett ingatlanrészüket önálló ingatlanként kaphassák meg. Ez a lehetőség évente március 1-jéig (benyújthatóan) továbbra is fennállt, fennáll. A földkimérési (önálló ingatlan aláakírtási) írásbeli kérelmet mindkét esetben a terület fekvése szerint illetékes földhivatalnál lehetett, lehet benyújtani. Erre a földhivatal által rendszeresített

nyomtatvány állt, és áll rendelkezésre. A kérelmet több tulajdonostárs együttesen is benyújthatta, benyújthatja, és kérhették, illetve kérhetik az önálló ingatlanuk közös tulajdonba történő kiadását. A kérelmek alapján a körzeti földhivatalok meghatározzák a földrészek megosztásának módját, megállapítják a megosztás kiindulási helyét és irányát. Ez utóbbi esetben figyelemmel kell lenni a talajvédelmi szempontokra is. A földhivatali eljárás során (a törvény szerint is) elsőbbséget élvez az a kérelmező, aki a tulajdonrészek önálló ingatlanná alakítása során kialakítandó önálló ingatlanát sajátjaként műveli. A körzeti földhivatalok, a kiadást kérők közötti egyezség esetén, az egyezség szerint rendezik a kiosztást. Ennek hiányában sorsolással döntenek a kiosztás sorrendjéről, amelyet jegyzőkönyvbe foglalnak. A sorsolással az adott földrészlet vonatkozásában a kiosztási sorrendet állapítják meg, és a földrészlet meghatározott részéhez rendelik a tulajdonosokat, tulajdoni hányaduknak megfelelően. Itt is érvényesíteni kell azt a szabályt, hogy a kialakítandó új önálló földrészek 3000 m²-nél kisebb területűek nem lehetnek, továbbá, hogy a volt zártkertnek minősülő területeken ez a legkisebb mérték 1500m² lehet.

A sorsolás ellen – sorsolás lebonyolítását követő 48 órán belül – kifogást lehet benyújtani az illetékes megyei földhivatalhoz címzetten, de az illetékes körzeti földhivatalnál. Ezt az teheti meg, akinek a sorsolás a jogos érdekét érinti, vagy sérti. A földrészlet megosztására pedig csak abban az esetben kerülhet sor, ha ahhoz a megosztandó ingatlant terhelő és az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jogok jogosultjai, valamint az érintett szakhatóságok hozzájárultak. Az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett osztatlan közös tulajdon esetén a megosztási költségeket (2004. január 1.-jétől kezdődően) az állam viseli, de a megosztás költségeit a kérelmező is megelőlegezheti.

Mindezeket követően az illetékes körzeti földhivatal a sorsolási jegyzőkönyv (vagy az egyezséget tartalmazó okirat alapján) elkészíti a megosztási vázrajzot, majd a tulajdonjogot bejegyzi az ingatlan-nyilvántartásba. Azon tulajdonosok pedig, akik nem kérték az önálló földrészlet kialakítását, a visszamaradó földrészleten tulajdonközösségben maradnak. E közös tulajdon megszüntetésére pedig a Ptk. szabályait kell alkalmazni.

4.4 A kárpótlás és a földterületek elkülönítése, földalapok kijelölése Jászberényben

A földalapok elfogadására az 1992. évi II. törvény alapján a városban 1992. március 5.-én 4 érdekegyeztető fórum alakult. A 3 termelőszövetkezetre 1-1, míg a Jászsági Állami Gazdaságra szintén 1.

A kárpótlási feladatok végrehajtásának elősegítése érdekében az 1992. évi II. törvény értelmében a helyi önkormányzatoknak földrendező bizottságokat kellett létrehozni. Ezek a bizottságok koordinációs szerepet töltek be a Kárpótlási Hivatal, a helyi gazdasági egységek és a kárpótlási igényt bejelentők között. Jászberényben a képviselő testület ezt a bizottságot 1992. augusztus 26-án választotta meg a 86/1992. sz. határozatával, 10 taggal és 3 póttaggal. A bizottságnak csak olyan tagjai lehettek, akik maguk is kárpótlási igénnyel rendelkeztek. A bizottságnak egyetlen egy termelőszövetkezeti tagja volt; BESENYI VENDEL, a Kossuth tsz-ből.

A kárpótlásra kijelölt területeket árverés útján lehetett megszerezni. Az árverésen meghatalmazással is részt lehetett venni, így sokan megbízták a termelőszövetkezetek képviselőit, hogy ügyükben járjanak el. A Kossuth Tsz képviseletében Deme József elnökhelyettes volt olyan árverésen, ahol 80 személy ügyében járt el.

1992. szeptember 27.-én, vasárnap 9:00 órakor a Földrendező Bizottság fórumot tartott a Kossuth Tsz-ben, melyen igen sokan jelentek meg.

Kárpótlási jegyet nem kizárólag termőföldre lehetett visszaforgatni. Lehetséges volt például pénzügyi részvényeibe forgatni. Jászberényben jellemző volt még, hogy eladták kárpótlási jegyeiket. Ezen eladott kárpótlási jegyekkel, vagy meghatalmazással vettek részt az új tulajdonosok az árveréseken.

A földárverések közel két évig elhúzódtak. A kárpótlással megszerzett földek kimérése és tulajdonosi lapra történő bejegyzése térítésmentesen történt. Ha melioráció (talajjavítás) terhelte a megszerzett földet, addig nem jegyezték be, amíg a meliorációs költség befizetésre nem került.

Nagy feladatot jelentett a földügyeseknek a részarány-tulajdon kijelölése és birtokba adása. Ezt a földalappal együtt kezelték, együtt bonyolították le. Lebonyolítását az

1993. évi II. tv. alapján kellett elvégezni. A törvény értelmében Jászberény jegyzője a Munkás és Ifjúsági Házban összehívta a részarány-tulajdonosok közgyűlését és ott nyílt szavazással 15 fős Földkiadó Bizottságot választottak. A törvény a hatályba lépéstől 60 napot biztosított a részarány-tulajdonosok részére, hogy jelezzék, melyik táblába kérik a földjüket. Aki utána kérte, annak osztatlan közös tulajdonba lett kijelölve a területe, a többieké pedig önálló helyrajzi számmal rendelkező ingatlanként. A bizottság arra törekedett, hogy minél több ingatlant ott jelöljön ki, ahol kérték. Ez zömével sikerült is. A területek kimérése AK alapján történt. Figyelembe vették a művelési ágak arányát is, így egy személy 85,3%-arányban szántót, 10,71%-ban gyepet és 3,99%-ban erdőt kapott.

Nagy kihívást jelentett a szövetkezetek vezetőinek az 1992. évi I. és II. törvény. Az első törvény az új szövetkezeti törvény, a II-es pedig az úgynevezett átmeneti törvény, amely feladatokat határozott meg az új típusú szövetkezetté való átalakulásra. Első lépésként fel kellett mérni a vagyont és azt fel kellett osztani az 1991. december 31-én legalább 5 éves tagsági viszonyal rendelkezők és a legalább 5 éves tagsági viszonyal rendelkező volt tagok elhalálozás esetén örököseik között. A kívülállóknak 1992. március 20-áig lehetett benyújtani a vagyonnevesítés iránti kérelmüket. A nevesítésnél figyelembe kellett venni a behozott vagyont, a ledolgozott éveket és a keresetet is. A nevesítéshez szükséges alapadatokat a Szolnok Megyei Állami Levéltárból és a termelőszövetkezetek saját irattáraikból gyűjtötték össze.

Az átmeneti törvény (1992. évi II tv.) lehetőséget biztosított az egyszeri kiválásra is, melynek értelmében a kiválni szándékozó tag az üzletrészenek megfelelő vagyont kivihette a szövetkezetből. Ez pénz nem lehetett, csak vagyontárgyak. A törvény lehetőséget biztosított még a szétválásra is.

A kárpótlás lezajlott 1992-ben, ezzel szemben a részarány felosztása a mai napig tart. A termelőszövetkezetekben dolgozók részaránya, vagyis osztatlan közös tulajdon kimérése, önálló helyrajzi számozása és nevesítése 2002-ben indult. 2002-ben beadhatta a tulajdonos, majd 2005-ben kiegészíthette, 2012-ben újra beadhatta. 2012-ben (június 1.-ig állami költségvállalás mellett) 9214 kérelem érkezett Jászberényből és körzetéből. Az állami költségvállalási kampány, ösztönzés volt a tulajdonosoknak.

4.5 Jászberényi árverés konkrét példán keresztül levezetve

Jászberény város polgármesteri hivatalába kifüggesztésre került 0503/1, 0503/2, 0503/4 helyrajzi számú külterületi ingatlan.

A 71/1992. iktatási számú árverési jegyzőkönyv, melyet a Jász-Nagykun-Szolnok megyei kárrendezési hivatal küldött meg a Jászberényi Földhivatalnak 1992. december 18.-ai dátummal, 1992. december 14-én megtartott árverés adatait foglalja össze.

Az árverés a Kossuth Mezőgazdasági Termelőszövetkezet árverési földalapjából lett meghirdetve.

Táblarészlet területe: 35 ha 707m².

AK értéke: 476,05 AK.

Művelési ága: szántó.

A tábla tartalmaz még 5,56 AK legelőt.

500 forint/ AK kikiáltási árral vételi ajánlat a 100-as, 21-es és a 92-es tárcsaszámmal rendelkezőktől érkezett. E szerint L. Kálmán, V. Ferenc és B. Gábor jászberényi lakosok 406,06 AK értékben megvásárolták a 0503/1 helyrajzi számú területet. B. Gábor 64,06 AK értékkel lett közös tulajdonos L. Kálmánnal, aki 222 AK értékkel zárt licitet, míg V. Ferenc 109 AK értékkel lett tulajdonos.

Az árverés végén egy vázlatot kaptak az árverés során szerzett tulajdonhoz; L. Kálmán és tsa, valamint V. Ferenc.

Ezt követően a Jászberényi Földhivatal egy határozatban megküldte a tulajdon átvezetéséről szóló kivonatot, mely szerint:

0503/7 helyrajzi számon, 20 hektár 9329 m² területű 286,06 AK értékű külterületi ingatlan L. Kálmán és B. Gábor javára be lett jegyezve.

0503/6 helyrajzi számon, 14 hektár 1377 m² területű 189,99 AK értékű külterületi ingatlan V. Ferenc javára be lett jegyezve.

Ezen példa alapján kitűnik, hogy egy helyrajzi számon több azonos licit lehetett érvényben.

A példa írásos anyagainak, a 2. melléklet tartalmazza.

4.6 A földterületek 2003 évi használata és a birtokrendezés lehetőségei

Az 1994. évi LV. törvény utal az általános birtokrendezést szabályozó külön törvény megalkotására, azonban míg erre vonatkozóan külön törvény meg nem jelenik, lényeges változásra nem lehet számítani.

Az utóbbi évek kormányzati intézkedései látványos segítséget nyújtottak a családi gazdaságok létrehozására és működésük segítésére. A családi gazdaságokon alapuló korszerű birtokszerkezet kialakításának előmozdítása, és ésszerű gazdálkodás, gazdaságosság és jövedelmezőség elősegítése érdekében 2002. január 1-én lépett hatályba a Nemzeti Földalapról szóló 2001. évi CXVI. törvény.

A Nemzeti Földalap a birtokába kerülő állami tulajdonban lévő földvagyont a birtokpolitikai céloknak megfelelően a lehető legrövidebb időn belül hasznosítja.

A Földalap tevékenysége során nem gyors értékesítéssel kíván megszabadulni a földtől, hanem alapvetően a hasznosításra, a működtetésre helyezi a hangsúlyt.

A családi gazdaság egy új gazdálkodási forma, a törvényi meghatározás szerint legfeljebb 300 ha nagyságú termőföld tulajdonával, haszonbérletével, használatával rendelkezhet. A működéshez szükséges támogatáshoz csak akkor juthat, ha a családi gazdaságot legalább 5 évig működteti, és 3 fő állandó alkalmazottnál többet nem foglalkoztat.

Az Európai Unió lehetővé tette Magyarország számára a SAPARD támogatás igénybevételét annak érdekében, hogy elősegítse a csatlakozást, hozzájárulva egy versenyképes agrárgazdaság kialakításához és a vidék lakosságmegtartó képességének növeléséhez.

A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek Bizottsága 2001. március 1-én írta alá a SAPARD Tervhez kapcsolódóan a több éves pénzügyi megállapodást, amelynek alapján

- a mezőgazdasági vállalkozások beruházásai
- a mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozásának és marketingjének fejlesztése, valamint
- a vidék infrastruktúra fejlesztése és javítása

jogcímeken lehetett pályázatot benyújtani.

5 Termőföldről tulajdonjogára vonatkozó törvényi előírások

5.1 1994. évi. LV. törvény; a termőföldről (Ftv.)

A termőföldről szóló 1994. évi. LV. törvény hazánknak az Európai Unióhoz történt csatlakozása előtti időszakban lépett hatályba. A törvény legfontosabb célkitűzése volt, hogy a politikai, gazdasági rendszerváltás folyamatában a földtulajdoni, földhasználati viszonyok átalakításával a mezőgazdaságban a magántulajdon váljon meghatározóvá, a magántulajdonba került termőföld használata, hasznosítása és forgalma elsősorban a kialakuló piacgazdaságba bekapcsolódni képes hazai gazdaságok megerősödését segítse elő. A termőföldek tulajdoni viszonyainak átalakítását nagyrészt a kárpótlás és a termelőszövetkezeti földeknek a részarány tulajdonosok részére történő kiadása eredményezte, bár ez utóbbi folyamat lezárása nem fejeződött be.

A hazai gazdaságok érdekében tett lépésként értékelhető ugyanakkor, hogy a termőföldről szóló törvény a külföldi magán és jogi személyeket kizárta abból a lehetőségből, hogy termőföld és védett természeti terület tulajdonjogát megszerezzék. A belföldi jogi személyek tulajdonszerzésének egyidejű megtiltása mögött pedig e jogi személyek külföldi tulajdonosainak a földtulajdontól való távoltartása, továbbá az a törekvés játszott szerepet, hogy a tőkeerős belföldi társaságoknak a termőföld monopolizálására irányuló törekvéseit akadályozzák.

5.2 A termőföld tulajdonjogának megszerzése 1994- 2014. április 30.

Az Ftv. szövege főszabályként nem tesz különbséget a tulajdonosváltozást eredményező jogi tények (jogcímek) között: a tulajdonszerzés jogcímétől függetlenül, minden esetben érvényesülnek a továbbiakban ismertetésre kerülő mennyiségi és minőségi korlátok, illetve tilalmak. E tilalmak és korlátok alól a Ftv. kizárólag az alábbi öt termőföld tulajdon szerzési mód (jogcím) esetében tesz kivételt:

1. törvényes öröklés,
2. elbirtoklás,

3. ráépítés,
4. kisajátítás,
5. kárpótlási célú árverés.

Ezek a jogcímeken valamennyi jogalany, külföldi mivoltára tekintet nélkül, korlátlanul megszerezheti termőföld tulajdonjogát.

Belföldi magánszemély (magyar állampolgár, bevándorolt, menekültként elismert személy) termőföld tulajdonjogát 1994. július 27-ét követően csak olyan mértékben szerezheti meg, hogy a tulajdonában legfeljebb 300 hektár nagyságú vagy 6000 aranykorona (a továbbiakban: AK) értékű termőföld legyen.

A termőföldtulajdonnal már rendelkező magánszemélyek további ilyen jellegű tulajdont csak oly módon szerezhetnek, hogy a meglévő és a megszerzett termőföld együttes mértéke ne haladja meg ezt a korlátot. Ebbe beleszámít a termőfölddel együtt önálló ingatlant (földrészletet) képező művelés alól kivett földterület is, figyelmen kívül kell azonban hagyni az önálló ingatlanként (földrészletként) kialakított tanya területén levő termőföldet legfeljebb 6000 négyzetméter területi nagyságig.

Belföldi jogi személyek és jogi személyiség nélküli más szervezetek termőföld tulajdonjogát nem szerezhetik meg.

Kivételek ez alól:

- a Magyar Állam,
- az önkormányzat,
- az erdőbirtokossági és legelőbirtokossági társulat,
- a közalapítvány,
- korlátozottan az egyházi jogi személy.

A kivételezett jogi személyek számára a jogcímre tekintet nélkül, korlátlanul nyitva áll a lehetőség a termőföld tulajdonának megszerzésére.

Természetes, hogy gazdálkodást folytatni a más tulajdonában álló termőföldön is lehet, az említett tiltások és korlátozások kizárólag a termőföld tulajdonjogát, illetve annak megszerzését érintik, nem vonatkoznak a tulajdonjogból eredő részjogosítványok gyakorlására, így különösen nem a birtoklásra, a használatra és a hasznok szedésének jogára.

A tulajdonjog megszerzésének egyik leggyakoribb módja, jogcíme az adásvétel. Termőföld vagy tanya eladása esetén a haszonbérlet, felesbérlet és a részesművelőt elővásárlási jog illeti meg. Ennek keretében az eredeti tulajdonos, ha a termőföldet vagy tanyát el kívánja adni, a kapott ajánlatot a szerződés megkötése előtt köteles az elővásárlásra jogosulttal közölni. Ha az elővásárlásra jogosult a tulajdonoshoz intézett nyilatkozatában az ajánlat tartalmát megismerve úgy dönt, hogy azokkal a feltételekkel maga is megkötné a szerződést, a szerződés közöttük és nem a tulajdonos és az ajánlattevő között jön létre. Az elővásárlási jog az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezhető. Ha ez a bejegyzés megtörténik, a földhivatal csak akkor fogja vétel jogcímén az elővásárlásra jogosulttól eltérő személy javára bejegyezni a tulajdonjogot, ha a kérelemhez csatolják a jogosult nyilatkozatát, miszerint elővásárlási jogával nem kíván élni. Az elővásárlási jog megsértése esetén az ilyen szerződés a jogosulttal szemben hatálytalan, ennek megállapítását a bíróságtól kérheti. Védett természeti területen a Magyar Államot mindenkit megelőzően illet meg elővásárlási jog, amelyet az illetékes természetvédelmi (nemzeti park) igazgatóság gyakorol.

5.3 A termőföldek használata, a haszonbérlet 2014. május 1.-ig

Az ingatlanhasználati jogosultság és a hasznok szedésének joga nem feltétlenül jár együtt az ingatlan tulajdonjogának megszerzésével, attól elválhat és külön szerződés tárgya lehet. A termőföldek használatához kapcsolódva a Ftv. visszautal a Ptk.-ra és kimondja, hogy a termőföldön fennálló jogosultságokra a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni:

- haszonélvezeti jog,
- használat joga,
- telki szolgalmi jog,
- földhasználati jog,
- használati jog.

A termőföld haszonbérletére a Ptk. haszonbérletre vonatkozó szabályait kell alkalmazni, azonban a Ftv. a külterületi termőföldek vonatkozásában további részletes szabályozást is tartalmaz. Érvényesül az a jogi tétel, hogy a speciális (a külterületi termőföldre vonatkozó) jogi szabályozás lerontja az általánost, tehát az

említett termőföldeknél először minden esetben a Ftv. rendelkezéseit kell vizsgálni, csak ezeket követik a Ptk. előírásai.

A haszonbérleti jogosultságból eredően a Ptk. megfogalmazása szerint "a haszonbérő meghatározott mezőgazdasági földterület vagy más hasznót hajtó dolog időleges használatára és hasznainak szedésére jogosult, és köteles ennek fejében haszonbért fizetni".

A haszonbérekelhető föld nagyságát a Ptk. nem határozza meg, erdő azonban nem adható haszonbérbe. A szerződés határozott és határozatlan időre is megkötődhet. A mezőgazdasági földterület haszonbérője köteles a földet saját költségén rendeltetésének megfelelően megművelni és ennek során gondoskodni arról, hogy annak termőképessége megmaradjon.

Amint azt már említettük, a Ptk. haszonbérletre vonatkozó szabályait a Ftv. a külterületi termőföldek vonatkozásában egészíti ki és ahol a Ptk. szabályaitól eltér, ott a Ftv. rendelkezéseit kell alkalmazni. Az első ilyen megszorító jellegű eltérés, hogy a Magyar Állam és az önkormányzat kivételével belföldi és külföldi (magánszemély, jogi személy, más szervezet) csak határozott időre köthet ilyen szerződést.

A haszonbérekelhető terület nagyságáról is rendelkezik a Ftv. A belföldi magán- és jogi személyekre, illetőleg jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre nézve főszabályként ugyanazt a mértéket és minőséget határozza meg, mint a termőföld tulajdon megszerzése esetében: 300 hektárt, vagy 6000 AK-át. A gazdasági társaságokat és a szövetkezeteket 2500 hektár nagyságú vagy 50 000 AK értékű termőföld haszonbérletére jogosítja a Ftv., a számítás módját oly módon meghatározva, hogy figyelmen kívül kell hagyni azt a termőföldet, amelyet a gazdasági társaság üzletrész-tulajdonosaitól, illetve a szövetkezet a tagjaitól haszonbérrel. Külföldi magán- és jogi személyek esetében a belföldiekre vonatkozó főszabályt (300 hektár, vagy 6000 AK) kell alkalmazni függetlenül a gazdálkodás folytatásának szervezeti formájától.

A feles bérlet speciális haszonbérlet, amelyet csak a Ftv. szabályoz. Lényege, hogy a bérő meghatározott termőföld időleges használatára és hasznainak szedésére jogosult, és köteles ennek fejében a megtermelt termés felét vagy más hányadát a

bérbeadónak természetben átadni. Az ellenszolgáltatás tehát legalább részben terményben, vagy termékben kerül meghatározásra.

A részesművelés esetében a szerződő felek közösen döntenek arról, hogy a részesművelésbe adott termőföldön mit termeljenek és a művelés egyes feladataiból (szántás, vetés, metszés stb.) melyik fél milyen részt vállal, valamint hogy a megtermelt terményből milyen arányban részesednek. Meghatározzák továbbá az elemi csapás vagy más rendkívüli esemény okozta kár viselésére irányadó szabályokat is. A részesművelés tehát valójában több személy létét jelenti a termőföld használói, haszonbérbe vevői oldalán.

5.4 2013. évi CXXII. törvény; a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról

A jogszabály célja:

Előnybe részesíti az őstermelőket és a családi gazdaságokat, továbbá a fiatal gazdákat. A társas gazdaságok is fontos szerepet kaphatnak nagytömegű és azonos minőségű, piacképes mezőgazdasági termékek előállításában.

Magyarországnak az Európai Unió tagságából eredő kötelezettsége, hogy a hazai termőföldpiacot meg kell nyitni a tagállamok földművesei előtt. A termőföldjeinkre vonatkozó tulajdonszerzési tilalmakat és korlátozásokat, 2014. április 30-ig tarthattuk fenn. A moratórium közelgő lejárta a hazai földtulajdoni, földhasználati viszonyok teljes újragondolását, a Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégiában megfogalmazott törekvésekkel összhangban álló rendezését és nem utolsósorban a közösségi normákhoz illeszkedő szabályozását tette szükségessé.

Az új földtörvény koncepciója felvázolja a magyarországi földbirtokviszonyok sajátosságait, a kialakult földtulajdoni szerkezetből eredő feszültségeket, a sajátos megoldásokat igénylő helyzeteket. Áttekintést ad a szabályozásnak az EU közös mezőgazdasági politikájával való összefüggéséről, a csatlakozási szerződésből adódó követelményekről.

Többek között az EU csatlakozásunk következménye is volt a 2013. évi CXXII. törvény „a mező- és erdőgazdasági földek forgalmáról” megalkotása, az EU jogszabályokhoz igazodva.

5.5 Változások a Földforgalmi törvény hatálybalépésével

Az új földtörvény meghatározott kivételeket leszámítva változatlanul nem teszi lehetővé jogi személyek földszerzését. Ez a tilalom birtokpolitikai célok miatt tesz megkülönböztetést a földszerzési jogosultságok között, és lényege: gazdasági társaságok, cégek továbbra sem szerezhetnek földtulajdont.

A tőkeerős társaságok távoltartásával a nagybirtok jellegű mezőgazdasági üzemek kialakulását akadályoznák meg, a családi birtokok és más középirtokok erősítése céljából.

A termőföldet elsősorban mező- és erdőgazdasági termelő tevékenység céljára és földműves szerezheti meg, függetlenül attól, hogy a szerzés földtulajdonjogra, vagy földhasználati jogra irányul. Földművesnek a törvény azokat a magánszemélyeket, családi gazdálkodókat tartja, akik legalább háromévenként megélhetésként foglalkoznak valamilyen agrártevékenységgel.

A törvény megfogalmazása szerint a földműves Magyarországon egyéni vállalkozóként, őstermelőként, családi gazdálkodóként, gazdálkodó család személyesen közreműködő nagykorú tagjaként, önfoglalkoztatóként nyilvántartásba vett belföldi természetes személy, illetve tagállami állampolgár, aki mező-, erdőgazdasági tevékenységet főfoglalkozásként, élethivatásszerűen, vagy mellékfoglalkozásként folytatja, és legalább középfokú mezőgazdasági vagy erdészeti szakirányú képzettséggel rendelkezik.

A földműves másik definíciója: az a belföldi természetes személy vagy tagállami állampolgár, aki mezőgazdasági vállalkozó, arany- vagy ezüstkalászos gazda szakképesítéssel rendelkezik, vagy ennek hiányában a mezőgazdasági igazgatási szerv által igazoltan legalább három éve folytatja a mező-, erdőgazdasági tevékenységet.

A földművesként való elismerés tehát a tényleges mező-, és erdőgazdasági termelő tevékenység a főfoglalkozásszerű gyakorlásához, gazdálkodásra alkalmassághoz (megfelelő szakképzettség, vagy szakirányú gyakorlat), illetőleg a föld megműveléséhez megfelelő mezőgazdasági felszerelés igazolásához kapcsolódik.

A törvény értelmében a gazdálkodóknak be kell kerülniük a földművesek, illetve a mezőgazdasági termelőszervezetek nyilvántartásába. Ez és a földhasználati jogosultság megszerzésével kapcsolatos eljárás jelentős adminisztratív terhet jelent a földhasználóknak és a hatóságnak. Ezért lehetővé teszik, hogy a földhasználók engedélyezési eljárás helyett adataik közlésével kerüljenek be a nyilvántartásba, a nyilatkozat valóságtartalmát pedig utólag ellenőrzi a hatóság.

A tagállami állampolgár ugyanolyan feltételekkel szerezhet termőföldet, mint magyar állampolgárok, ám a földműves személy kritériumrendszerének a tagállami állampolgárnak is meg kell felelnie. Így például rá is vonatkozik az a szabály, hogy a földműves arra a mező, illetve erdőgazdaságilag hasznosított földre szerezhet tulajdonjogot, illetve haszonélvezeti jogot, amely a tulajdonában álló ingatlanon nyilvántartásba vett székhelye, illetve tulajdonában álló ingatlanra bejelentett telephelye, tanyája, birtokközpontja szerinti település közigazgatási határától legfeljebb húsz kilométer távolságba van. Vagyis, a valós lakhelytől nem lehet húsz kilométerrel távolabb.

A húsz kilométer távolságon kívül eső földek tulajdonjogát a földműves kivételesen akkor szerezheti meg, ha a földet takarmányterületként állattartás céljából hasznosítja, földrajzi árujelzéssel, illetve eredet megjelöléssel ellátott terméket állít elő, illetve gazdaságában termeszt, tenyészt, feldolgoz, valamint akkor, ha halastavon folytat gazdálkodást.

A törvény alapján a földműves a tulajdonában és bármilyen jogcímen használatában álló föld beszámításával, mező-, illetve erdőgazdaságilag hasznosított föld tulajdonjogát, illetve haszonélvezeti jogát olyan mértékben szerezheti meg, hogy a tulajdonában, illetve haszonélvezetében önfoglalkoztatóként, illetve őstermelőként legfeljebb ötven hektár, Rendelkezik arról is, hogy a helyi földbizottságok tagjairól a települési jegyző vezet nyilvántartást. Egyéni vállalkozóként legfeljebb háromszáz hektár nagyságú földje lehet.

A családi gazdálkodás alatt álló föld együttes mértéke az újonnan megszerzett földdel együtt legfeljebb ötszáz hektár lehet. A földbérleti maximum mértéke ezerkétszáz hektár, vagyis ez az államtól, vagy bárki mástól haszonbérbe vehető földterület felső határa, e határ fölött csak különleges feltételek teljesülése esetén lehetséges a földhasználat.

A földvásárlást megvétőzhatja a helyileg illetékes földbizottság, amely helyben lakó gazdálkodókból áll, és megakadályozhatja az adott földvásárlást. A jogszabály számos olyan esetet sorol fel, amikor ilyen döntés születhet, így például, ha az ellenérték a föld forgalmi értékével nem áll arányban, akár azért, mert túl alacsony, akár azért mert a túlságosan kedvező vételi ajánlattal a vevő a konkurensait tarthatja távol a földpiactól egy adott településen, vagy körzetben.

Vagy, ha vétel felhalmozási célt szolgálna mögöttes, indokolható gazdasági szükséglet nélkül, miközben az eladásra kerülő föld megszerzése nélkül más gazdálkodó egzisztenciája kerülne veszélybe, de akkor is mód van a vétőre, ha az elidegenítés által a földrészlet gazdaságtalanul kisebbé, az alakja a megművelésszemponjtjából kedvezőtlenebbé válna.

A módosítás alapján a földtörvény földre vonatkozó szabályait kell alkalmazni a zártkerti ingatlanokra is.

A földdel kapcsolatos szerződéseket csak államilag készített, sorszámozott nyomtatványon lehet érvényesíteni, a jogalkotói szándék szerint ezzel kiszűrhetők a zsebszerződések, illetve a zsebszerződések a fiókban maradnak, nem léphetnek hatályba. A zsebszerződések elleni fellépés érdekében egyébként a júliustól hatályba lépő új Büntető törvénykönyv része lett a termőföld jogellenes megszerzése, amely egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, és nemcsak a szerződő felek sújthatók ilyen szankcióval, hanem a szerződés megkötésében közreműködő ügyvédek és közjegyzők is.

A 2013. december 31-ig hatályos termőföld-fogalomhoz képest a föld fogalmában bekövetkező változások:

1. A halastó művelési ágú földrészlet nem minősül földnek.
2. Földnek minősül az olyan művelés alól kivett területként nyilvántartott földrészlet, amelyre az ingatlan-nyilvántartásban Országos Erdőállomány Adattárban erdőként nyilvántartott terület jogi jelleg van feljegyezve (ezek az olyan egy ha alatti, az ingatlan-nyilvántartásban művelés alól kivett területként nyilvántartott földrészletek, amelyek azonban egy erdőtömbhöz tartoznak).
3. A földrészlet fekvése (külterület/belterület) közömbös.

4. A zártkerti ingatlanokra is a földre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, ha a zártkerti ingatlan az ingatlan-nyilvántartási adatai alapján megfelel a Földforgalmi tv-ben meghatározott föld, illetve tanya fogalmának.
5. Lényeges új szabály, hogy a Földforgalmi tv. hatálya alá tartozik az a földrészlet is, melyben művelés alól kivett terület és a föld fogalmában meghatározott művelési ágban nyilvántartott alrészlet is van („vegyes földrészlet”), függetlenül attól, hogy mekkora a művelési ágban nyilvántartott terület térmértéke. Ez esetben a teljes földrészletre a Földforgalmi tv. rendelkezéseit kell alkalmazni.

Új haszonkölcsön szerződés már nem köthető!

A 2013. december 15-ig megkötött haszonkölcsön szerződés időtartamának meghosszabbítása semmis.

A 2013. december 15-én fennálló, határozatlan időre vagy határozott időtartamra kötött haszonkölcsön-szerződés 2014. december 31-én megszűnik.

A 2014. április 30-án fennálló, határozatlan időre vagy 2014. április 30-a után lejáró, határozott időtartamra nem közeli hozzátartozók között szerződéssel alapított haszonélvezeti jog és a használatjoga 2014. május 1-jén a törvény erejénél fogva megszűnik.

A földhasználat változásai:

- Alanyi oldalon fennálló korlátok
- Területi korlátok; földműves, valamint mezőgazdasági termelő szövetkezet 1200 hektár mértékig (birtokmaximum). Állattartó telep üzemeltetője, szántóföldi és kertészeti növényfajok előállítója 1800 hektár mértékig (kedvezményes birtokmaximum).
- A jogcímek köre zárt (a haszonkölcsön megszűnik).
- Minden szerződést közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni.
- A szerződések tartalmi előírásai: a szerző fél adatai, kötelezettségvállalásai, nyilatkozatai – 4 db (plusz 3 db nyilatkozat április 30-ig).

- Hatósági jóváhagyás - járási földhivatal (alakszerű határozat+záradékolás) /egyfokú eljárás.

A haszonbérlet változásai:

- Időtartama; legalább 1 gazdasági évre, maximum 20 évre.
- Külön szabályok: erdőnek minősülő földre.
- Ellenszolgáltatás teljesítése.
- A szerződő fél előhaszonbérleti jogának rögzítése a szerződésben.
- A szerződés megszűnésének esetei + elszámolási kötelezettség (Fétv.-ben).
- Az előhaszonbérleti jog gyakorlásához egységes okiratba foglalt szerződés (a közös tulajdon esetén speciális szabályok).
- Előhaszonbérletre jogosultak sorrendje, a velük való közlés és joggyakorlás szabályai.
- Dologösszességként történő haszonbérbeadás.

Adásvétel változások:

- a szerződő fél elővásárlási jogának rögzítése a szerződésben
- az elővásárlási jog gyakorlásához egységes okiratba foglalt szerződés
- elővásárlásra jogosultak sorrendje, a velük való közlés és joggyakorlás szabályai
- dologösszességként történő eladás

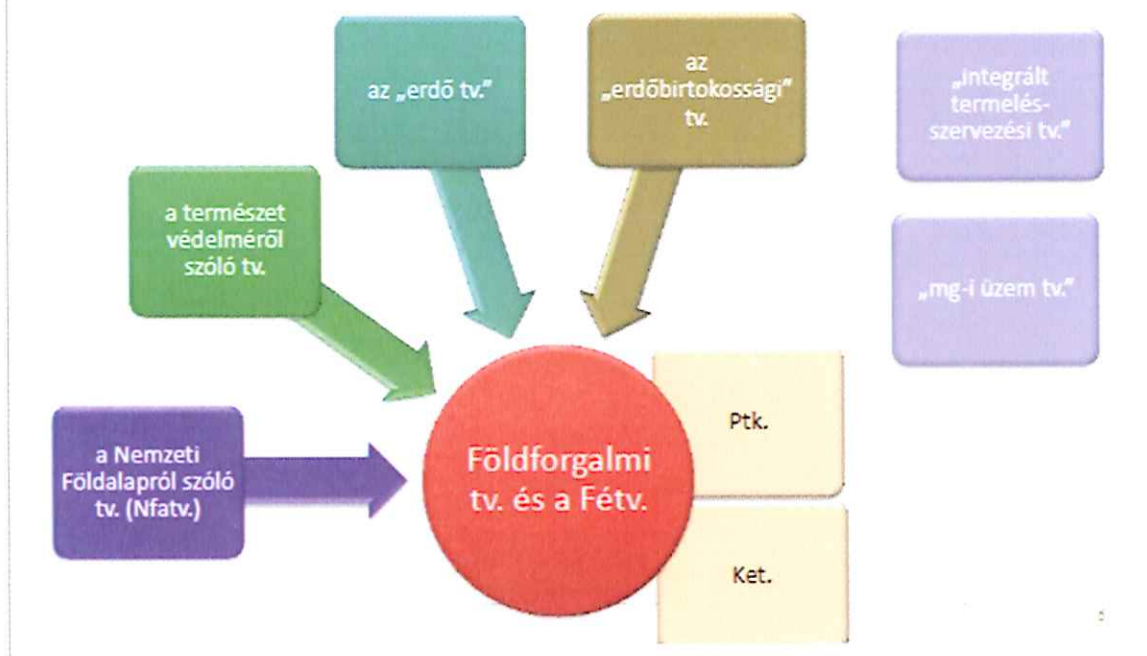
Az adás-vételi szerződés hatósági jóváhagyása (2014. május 1-jével).

A földhivatal köteles a szerződés jóváhagyását megtagadni, ha

- a helyileg illetékes földbizottság az állásfoglalása alapján egyik elővásárlásra jogosulttal és az adás-vételi szerződés szerinti vevővel sem támogatja az adásvételi szerződés jóváhagyását,
- a helyileg illetékes földbizottság „hallgat”,
- a helyileg illetékes földbizottság pozitív állásfoglalása esetén is a törvényben meghatározott esetekben.

A földhivatal mérlegelési körében a szerződés jóváhagyását megtagadhatja a törvényben meghatározott esetekben.

A „földet” érintő más törvények viszonya a Földforgalmi tv.-hez

4. ábra

Forrás: GIS Open 2014.

6 Vidékfejlesztési modellek és azok támogatása

6.1 Magyarország EU csatlakozása

Az 2003. április 12.-én Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása ügyében megtartott országos népszavazás eredményes volt, és az érvényesen szavazó választópolgárok 83,76%-a támogatta a belépést. A csatlakozásra végül 2004. május 1-jén került sor

6.2 A magyar föld védelmében

A termőföldről szóló 1994. évi. LV. törvény hazánknak az Európai Unióhoz történt csatlakozása előtti időszakban lépett hatályba. A törvény legfontosabb célkitűzése volt, hogy a politikai-, gazdasági rendszerváltás folyamatában a földtulajdoni, földhasználati viszonyok átalakításával a mezőgazdaságban a magántulajdon váljon meghatározóvá, a magántulajdonba került termőföld használata, hasznosítása és forgalma elsősorban a kialakuló piacgazdaságba bekapcsolódni képes hazai gazdaságok megerősödését segítse elő. A termőföldek tulajdoni viszonyainak átalakítását nagyrészt a kárpótlás és a termelőszövetkezeti földeknek a részarány tulajdonosok részére történő kiadása eredményezte, bár ez utóbbi folyamat lezárása nem fejeződött be.

A hazai gazdaságok érdekében tett lépésként értékelhető ugyanakkor, hogy a termőföldről szóló törvény a külföldi magán és jogi személyeket kizárta abból a lehetőségből, hogy termőföld és védett természeti terület tulajdonjogát megszerezzék. A belföldi jogi személyek tulajdonszerzésének egyidejű megtiltása mögött pedig e jogi személyek külföldi tulajdonosainak a földtulajdontól való távoltartása, továbbá az a törekvés játszott szerepet, hogy a tőkeerős belföldi társaságoknak a termőföld monopolizálására irányuló törekvéseit akadályozzák.

6.3 Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszert (MePAR)

A területalapú mezőgazdasági kifizetések jogosságának ellenőrzésére a leggyorsabb, objektív ellenőrzési eszköz a távérzékelés.

A Földmérési és Távérzékelési Intézet létrehozta és 2004-től kezdődően, a vonatkozó közösségi szabályozással összhangban üzemelteti a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszert (MePAR).

A MePAR az uniós és nemzeti forrásból finanszírozott mezőgazdasági- és vidékfejlesztési támogatások kizárólagos hivatkozási-, földterület azonosítási- és térinformációs rendszere.

Az EU 24 tagországa alkalmaz távérzékeléses ellenőrzést, mivel az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) folyamataiban az ellenőrzésre rendelkezésre álló idő a feladat méretéhez képest (a terület alapú kérelmek minimum 5%-ának ellenőrzése) nagyon rövid, és a terepi ellenőrzés költségei meglehetősen magasak. Mindez és az objektivitás szükségessége indokolja, hogy az EU Bizottsága jogszabályi úton is motiválja a tagországokat az űr- és légi felvételek minél szélesebb körű alkalmazására a mezőgazdasági parcellákhoz kötődő kifizetések ellenőrzése során.

Az EU Bizottsága és az EU Egyesített Kutatóközpontja (Directorate-General Joint Research Centre, DG JRC) koordinálja a tagországok távérzékeléses ellenőrzési tevékenységét. Jogszabályi úton, technikai specifikációkkal, ajánlásokkal, konferenciákkal, munkacsoporti tárgyalásokkal homogenizálják az eljárásrendet, és a legújabb technikai eredményeket kötelezően bevezetik. Ez biztosítja az EU azon igényét, hogy a kifizetett támogatási összegek azonos szinten és módszerrel legyenek ellenőrizve az egyes tagországokban.

A távérzékeléses ellenőrzés lépéseiben felhasznált kiinduló és műszaki adatokat (pl. űr- és légi felvételek) és az eredményeket, hibadokumentációt a tagországoknak egységesített formában kell átadni az EU úgynevezett „szuperellenőrzési” csoportjának, akik több év távlatában visszamenőleg is bírálhatják a tagország

ellenőrzési tevékenységét. A visszamenőlegesség és objektivitás igénye szinte kikényszeríti a távérzékelést.

A távérzékeléses ellenőrzés során az év folyamán több időpontban készített nagy- és szuper felbontású űrfelvétel-sorozat és légi felvétel szükség szerinti felhasználásával értékelik a gazdálkodó kérelemben szereplő állításának valóságát. Az ellenőrzés során nagyon nagy biztonsággal megállapítható a termesztett növény és megmérhető az igényelt terület. Továbbá sok esetben kimutathatók azok a földterületek, amelyek nem felelnek meg a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) egyes feltételeinek.

A MePAR sokoldalúsága:

- A MePAR hivatkozási rendszer, mivel a támogatásokat folyósító Kifizető Ügynökség (Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal) mintegy 240 ezer ügyfele a területhez kötődő támogatásokra vonatkozó kérelmeit és adatszolgáltatásait a MePAR közel 400 ezer fizikai blokkjának egyedi azonosítójára való hivatkozással adhatja meg.
- A MePAR földterület azonosítási rendszer, mivel a kifizető ügynökség és a közreműködő agrárigazgatási szervezetek a területhez kötődő támogatások kezelését, a kérelmek jogosultságát vizsgáló adminisztratív és fizikai (hagyományos helyszíni valamint távérzékeléses) ellenőrzését a parcellaazonosító rendszer segítségével tudják elvégezni.
- A MePAR térinformációs rendszer is, mely minden résztvevő részére naprakész információt szolgáltat minden egyes mezőgazdasági tábla esetében arról, hogy mely területek jogosultak támogatásra, ott mely támogatási jogcímekre lehet pályázni, és milyen korlátozásokat kell betartani a gazdálkodás során.

A térképek háttérét adó ortofotó jelenleg a 2009-2012-években végzett légi felvételezésből származik és a térképen való könnyű tájékozódást segíti. A MePAR

alapegységet jelentő fizikai blokkok, azok a földfelszíni elemek melyeket időben állandó fizikai határok vesznek körül. Az egyes fizikai blokkokban gazdálkodók és az ellenőrzéseket végző hatóságok a határvonalakból és területadatokról tájékozódhatnak arról, hogy mely területek nem jogosítanak támogatásra.

A MePAR kiegészítő adatai, a tematikus rétegek biztosítják az egyes támogatási célprogramok végrehajtását a jogosult területek kijelölésével, vagy a kötelezően betartandó előírások területi hatályának meghatározásával.

A MePAR a hozzá kapcsolt változásvezetési és felújítási eljárásokkal naprakészen követi a földfelszín változásait, és ezen keresztül biztosítja az intézkedések végrehajthatóságát.

A MePAR működtetésével kapcsolatos fő feladatkörök:

1. A MePAR programszerű felújítása:

Az ország egész területére vonatkozóan ötévente legalább egyszer fel kell újítani a blokkrendszert, ehhez új adat-felvételezést, (légi felvételt) kell használni.

2. A MePAR folyamatos változásvezetése:

- A gazdák által kezdeményezett változásvezetési kérelem alapján.
- A felülvizsgálat kezdeményezése hivatalból is történhet.
- MVH helyszíni ellenőrzés által indított blokkfelülvizsgálat.
- Területalapú támogatások távérzékeléses ellenőrzése során kiadott felülvizsgálat.
- Különböző tematikus rétegek MePAR rendszerbe történő integrálása (NVT és EMVA MgTE erdőtelepítés, Natura 2000, stb.)
- MePAR QC eredmények átvezetése,
- Autópálya építés átvezetése, stb.

3. Egyéb feladatok:

- Internetes MePAR-böngésző üzemeltetése a földterületek elhelyezkedésének meghatározásához.

- Különböző tematikus fedvények (KAT, Nitráatterületek, 12%-os és 17%-os lejtő, Natura 2000, NVT erdő, EMVA erdő, VTT, szélerózió, MTÉT, árterületek, igényeltség hiányában bezárt támogatható területek, tájelemek, stb.) MePARba illesztése, változásvezetése, valamint speciális esetek (pl. árvizek esetében vis major) kezelése.
- Területalapú támogatások távérzékeléses ellenőrzése
- A rendszer javítását támogató eljárások kidolgozása („részleges blokkbezárás”, vizenyős területek lehatárolása, stb.)
- Felszínborítási adatrendszer elkészítése, változásvezetése stb.

MePAR törvényi szabályozása:

2003. évi LXXIII. törvény „a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról”

A törvény célja;

- az egyenlő versenyfeltételek biztosítása,
- a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatások igénybevételének egységes szabályozása,
- intézkedések lehetséges jogosultja és kötelezettje,
- a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal jogai és kötelezettségei.

115/2003. (XI. 13.) FVM rendelet „a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről”.

MePAR blokkterkép a 4. mellékletben található. Blokkterkép, területalapú (SAPS) támogatáshoz.

Terület alapú támogatás SAPS első lépése, a blokk térkép, melyet a 3. melléklet szemléltet.

6.4 Közösségi politikák az EU-ban

Ezek a „politikák” olyan cselekvési irányvonalak, amelyeket a Közösség bizonyos területeken saját döntése alapján követ annak érdekében, hogy elérje az általa kitűzött célokat. Ezeket a „politikákat” „közösnek” nevezik, mivel az Unió valamennyi tagállamára vonatkoznak. Az ilyen egységes cselekvés olyan húzóerőt jelent, amelynek köszönhetően kedvezőbb eredmények születhetnek.

Agrárpolitika: a legmagasabb szabályozási szint a rendelet. Amit az Unióban elfogadnak, annak alkalmazása minden tagországra rendjébe automatikusan beépül. Támogatáspolitikája nagyon fontos része az agrárpolitikának. Ott határozzák meg a mezőgazdaságban dolgozók támogatását.

Regionális és kohéziós politika feladata a szélsőséges területi különbségeket mérsékeljék. Az elmaradottabb területek követni tudják a húzó területeket. Az elmaradottabb területekről elvándorolnak a jobb képességű emberek és maradnak az elmaradottabb területeken a szegényebb és kevésbé jó képességű emberek.

E politikák közé tartozik például a közös agrárpolitika (KAP), a regionális és kohéziós politika, a közlekedéspolitikája, a szociális és foglalkoztatáspolitikája, a környezetvédelmi politika vagy a kutatási és technológiafejlesztési politika.

6.5 A KAP (Közös Agrárpolitika) két pillére és pénzügyi forrásai, a források felhasználása tagországi szinten.

A KAP, Európai Unió (EU) mezőgazdasági támogatási rendszerének a neve, amely az EU kiadásainak 44%-át, évente 42,5 milliárd eurót tesz ki, nagyságrendileg a felzárkóztatási támogatásokhoz hasonlítható. A segélyező, támogató rendszer a termelőknek egy minimális felvásárlási árat garantál és közvetlen kifizetéseket az ültetett növények után. Ez az EU-s gazdáknak pénzügyi biztonságot teremt, így gondoskodva a mezőgazdasági javak kellő mennyiségű előállításáról.

A KAP (két pillére) nélkül Európa számos vidéki területe egyre növekvő gazdasági, társadalmi és környezeti problémákkal szembesülne.

A KAP első pillére a piacszabályozás:

Legfontosabb eleme a gazdák számára folyósított közvetlen kifizetés (támogatás). A támogatás mértéke a termelés mennyiségétől gyakorlatilag nem függ (2003-2004. évi KAP reform óta, azért, hogy elkerüljék a túltermelést), ezért az úgynevezett intervenció lehetősége (vagyis, hogy minden megtermelt termést, a költségeket fedező áron átvettek a gazdáktól) is megszűnt gyakorlatilag.

A KAP költségei finanszírozásában döntő szerepet a közös költségvetés tölt be. A piaci támogatásokat és a közvetlen jövedelemtámogatásokat a pénzügyi szolidaritás elve alapján teljes egészében a közös költségvetés fedezi.

A KAP második pillére a vidékfejlesztés:

A vidékfejlesztés komplex tevékenység abból a célból, hogy a vidéki térségek a funkcióikat betölthessék.

A vidék funkciói:

- gazdasági funkció: mező- és erdőgazdaság, halászat, általában a megújuló nyersanyagok előállítása, de ide sorolandó a falusi turizmus és üdülés alapjai is,
- ökológiai funkció: elsődlegesen az élő környezet megóvásában jelentkezik (föld, víz, levegő). Ezek védelmét, a táj-jelleg és a tájak sokszínűségének megóvását, a biológiai sokszínűség fenntartását, általában az ökológiai rendszer védelmét jelenti,
- társadalmi-kulturális funkció: elsődlegesen a vidéki közösségek megtartására, a közösségek kulturális és más társadalmi tevékenységének fejlesztésére, a falu-város kapcsolatának erősítésére irányulnak,

6.6 Pénzügyi források

EMVA Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap

Az EU egyik legnagyobb forrással rendelkező pénzügyi alapja. Ahhoz hogy egy tagország (vagy régiója) jogosult legyen az alap támogatásaira, egy vidékfejlesztési stratégiára épülő, előírt tartalmú tervben (programban) meg kell tervezni a tagország számára rendelkezésre álló pénzügyi források felhasználást, abban meg kell jelölni többek között az Irányító hatóságot, a kifizető ügynökséget és a Monitoring Bizottság összetételét is.

ERFA Európai Regionális Fejlesztési Alap

Célja, hogy a régiók között mutatkozó egyenlőtlenségek mérséklésével erősítse az Európai Unió gazdasági és társadalmi kohézióját. Többféle fejlesztést finanszíroz: termelő beruházás, vállalkozói szellem, közlekedési és környezetvédelmi infrastruktúra, kutatás és technológia, innováció, információs társadalom, fenntartható fejlődés.

ESZA Európai Szociális Alap

A foglalkoztatás javítását és a munkába állás esélyeinek növelését, az emberi erőforrás fejlesztését szolgálja az EU tagországaiban. Az alap által nyújtott támogatás 2007 - 2013 közötti időszakban a „konvergencia” és a „regionális versenyképesség és foglalkoztatás” EU célkitűzésekre használható fel.

Kohéziós alap

A tagországok gazdasági és társadalmi-szociális kohéziójának erősítése céljából létrehozott – pénzügyi alapja. Kifejezetten nagy, hatásaiban jellemzően a tagországon túlmutató környezetvédelmi és infrastruktúra fejlesztéseket (transzeurópai közlekedési hálózatok kiépítése), az energiahatékonyságot és a megújuló energia térnyerését támogatja.

Az alap kedvezményezettje Magyarország is.

A források felhasználása „társfinanszírozásban” (nemzeti hozzájárulás is kell) és ún. utófinanszírozás (a fejlesztéseket előbb meg kell valósítani, azután lehet igénybe venni a támogatásokat) keretében történik.

A felhasználást programidőszakra kell megtervezni (több évre). A programokat a Bizottság jóváhagyásával lehet végrehajtani, amely elég bürokratikus eljárás. Intézményeken keresztül és ellenőrzötten történik a kifizetés. (NFÜ, monitoring bizottságok)

A közös agrárpolitika teszi lehetővé, hogy Európa ne éhezzen akkor sem, amikor a klímaváltozás már érinti az agráriumot. Egyes növényfajták majd akkor is termelhetők lesznek, ha a klímánk megváltozik. Nagy kérdés a genetikai beavatkozás, amelyre a magyar parlament egységesen nemet mondott. Ugyancsak fontos az épített környezet megőrzése, amely egyben a nemzeti múltunkhoz való ragaszkodást is jelentheti. Ez olyan környezetet eredményez, amelyben még a tőke is jól érezheti magát. Mind nagyobb jelentősége lesz az ivóvíznek, amely hazánk területén bővében található. A turisztika szempontjából pedig egyre növekvő jelentősége lesz a termál- és gyógyvíznek. A családi gazdaságok számának növelése elengedhetetlen. A kisebb gazdaságok ugyanis áttekinthetőbbek, és a közösség szervezése szempontjából is hatékonyabbak. Közös erőfeszítésekkel lehet elérni az élelmiszer-biztonság kívánatos szintjét.

Célkitűzések

Az EUMSZ (Európai Unió Működéséről szóló Szerződés) 39. cikke rögzíti, a KAP egyedi célkitűzéseit:

- a mezőgazdasági termelékenység növelése a műszaki fejlődés előmozdításával, valamint a termelési tényezők, így különösen a munkaerő lehető legjobb hasznosításának biztosításával;
- a mezőgazdasági termelők megfelelő életszínvonalának biztosítása;
- a piacok stabilizálása;
- az ellátás hozzáférhetőségének biztosítása;
- elfogadható árak biztosítása a fogyasztók számára.

Ezek egyszerre gazdasági [a 39. cikk a), c) és d) pontja] és társadalmi célkitűzések [a 39. cikk b) és e) pontja], s a termelők és a fogyasztók érdekeit is oltalmazni kívánják. A gyakorlatban a KAP célkitűzései a Római Szerződés óta, nem változtak, mivel megfogalmazásuk igen rugalmasnak bizonyult és kiállták az 1980-as évek óta bevezetett számos reformot is.

A KAP-nak az EUMSZ 39. cikkében meghatározott sajátos célkitűzésein túl a Szerződés több rendelkezése rögzít az EU valamennyi politikájára és fellépésére alkalmazandó egyéb célokat. Ennek keretében a KAP teljes értékű célkitűzései közé emelkedett:

- a magas szintű foglalkoztatás előmozdítása,
- a fenntartható fejlődés előmozdítását szolgáló környezetvédelem,
- a fogyasztóvédelem,
- az állatjóléti követelmények,
- a közegészség védelme,
- a gazdasági, társadalmi és területi kohézió,
- a közös kereskedelmi politika mezőgazdasági termékek kereskedelmére alkalmazandó elvei,
- a mezőgazdasági termékek előállítása és kereskedelme.

7 Nemzeti Vidékfejlesztési Tervek, Programok

7.1 Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garanciarészleg Intézkedéseire c. dokumentum 2004 - 2006 közötti időszakra szóló program, amelyből a mezőgazdasági termelők számára hét támogatási jogcímen keresztül nyerhető támogatás.

A dokumentum célja:

A vidékfejlesztési politika célja a vidéki térségekben élő emberek életminőségének javítása, a vidéki térségek további lemaradásának megakadályozása, felzárkózásuk esélyeinek biztosítása. A beavatkozás fókuszában az áll, hogy a vidéki társadalom és gazdaság szereplői számára megfelelő életkörülményeket és működtetési lehetőségeket lehessen biztosítani. Az egymással belső koherenciában lévő fejlesztési dokumentumokban (NFT, AVOP, NVT) megjelölt stratégiák és a megvalósítás tervezett tevékenységei ezt célozzák.

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv hatóköre az 1257/1999 EK Tanácsi rendeletben, valamint annak módosításaként jogerőre emelkedő 1783/2003 EK Tanácsi rendeletben rögzített, az EMOGA Garanciarészlegéből támogatott kísérő intézkedésekre terjed ki. Tartalma ezért a vidékfejlesztés integrált megközelítéséhez képest szűkített. A komplex vidékfejlesztést a Nemzeti Fejlesztési Terv operatív programjainak, kiemelten az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Programnak (AVOP) a vidéki térségek problémáit, fejlesztéseit érintő intézkedéseivel összhangban történő integrált végrehajtással valósítják meg.

A Terv:

- egységes keretbe foglalja az EMOGA Garanciarészlegéből finanszírozandó vidékfejlesztési intézkedések hazai végrehajtásának rendszerét,

- kijelöli a vidéki térségek fenntartható fejlődését szolgáló célokat, prioritásokat,
- tartalmazza az egyes intézkedések céljait,
- tartalmazza az intézkedések keretében támogatható tevékenységeket,
- tartalmazza a támogatás igénybe vételének feltételeit és végrehajtásának részletes szabályait is.

2004-2006-os időszakban két részlegből állt:

1. Garanciarészlege a közös agrárpolitika intervenciók, piactámogatási politikáját, és a közvetlen támogatások kifizetését biztosította.
2. Az Orientációs Részlege az ágazati struktúrapolitika anyagi hátterének biztosítását szolgálta. A struktúrapolitika ez időben, az eredetileg is életképes, egy család számára társadalmilag elfogadható jövedelmet nyújtó gazdaságok kialakítása volt.

A Magyarországon elkészült dokumentumot először 2003 júliusába nyújtotta be az illetékes Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium az Európai Bizottságnak Brüsszelben, majd pedig többszöri módosítás után 2004 augusztusában fogadták el a végleges változatot a 137/2004. (IX. 18.) FVM rendelettel.

Az NVT intézkedései:

- Agrár-környezetgazdálkodás.
- Kedvezőtlen adottságú vagy környezetvédelmi korlátozások alá eső területek támogatása.
- Az Unió környezetvédelmi, állategészségügyi, állatjóléti és élelmiszer higiéniai követelményeinek való megfelelés elősegítése.
- Mezőgazdasági területek erdősítése.
- Korai nyugdíjazás.
- Szerkezetátalakítás alatt álló félig önellátó gazdaságok támogatása.
- Termelői csoportok létrehozásának és működtetésének támogatása.
- Technikai segítségnyújtás.

7.2 Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)

Az Nemzeti Fejlesztési Terv részét képező AVOP intézkedéseinek célja az Nemzeti Vidékfejlesztési Terv-ben megfogalmazott, támogatott gazdálkodási rendszerekhez kapcsolódó mezőgazdasági termelés és élelmiszer-feldolgozás feltételeinek megteremtése, versenyképességének javítása valamint a vidék felzárkóztatásának elősegítése.

A program négy prioritást fogalmaz meg. Támogatott intézkedései az alábbiak:

1. prioritás: a versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban:

- a mezőgazdasági beruházások támogatása,
- fiatal gazdálkodók pályakezdési támogatása,
- erdőgazdálkodás korszerűsítése,
- szakmai továbbképzés és átképzés támogatása,
- a halászat modernizálása.

2. prioritás: az élelmiszer-feldolgozás modernizálása:

- mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése.

3. prioritás: vidéki térségek fejlesztése:

- a vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése,
- mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése,
- alapvető szolgáltatások a vidéki vállalkozók és lakosság számára,
- falufejlesztés és felújítás,
- közösségi kezdeményezésű programok (LEADER+) támogatása.

4. prioritás: technikai segítségnyújtás:

- technikai segítségnyújtás.

Az AVOP Irányító Hatóság feladatait az Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Strukturális Alapok Főosztálya látta el.

A 2004-2006-os időszakra a vidékfejlesztési programok mentén 1 Ft nemzeti forrással 3 Ft (AVOP) illetve 4 Ft (NVT) európai forrást tudunk megmozdítani és megszerezni a magyar agrárium és vidék számára.

7.3 II. Nemzeti Fejlesztési Terv: Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013)

Az uniós források igénybevételéhez el kellett készíteni a II. Nemzeti Fejlesztési Tervet. A II. Nemzeti Fejlesztési Terv megalkotásának alapjául az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió, valamint az Országos Területfejlesztési Konceptió szolgált, amelyeket 2005 decemberében fogadott el az Országgyűlés.

Az NFT másik kiindulópontja az EU által készített Közösségi Stratégiai Iránymutatások dokumentum. Emellett a stratégiai dokumentumokkal egyidejűleg készültek az Európai Unió alapjainak - Európai Szociális Alap (ESZA), Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), Kohéziós Alap (KA), Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) újraszabályozásáról szóló tervezetek is, amelyek meghatározták azt, hogy az EU milyen célokat és beavatkozási területeket támogat a 2007-2013. közötti költségvetési időszakban.

7.4 Új Magyarország Vidékfejlesztési Program

Az Európai Unió Tanácsa a 2007-es pénzügyi évtől kezdődően jelentős változásokat léptetett életbe a közösségi agrártámogatások feltételeit és szabályait illetően. Ennek részeként a 2007-2013 közötti időszakra az összes mezőgazdasági célú vidékfejlesztési támogatás egy alapba, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapba (EMVA) összpontosította.

Az EMVA-ból nyújtandó vidékfejlesztési támogatás lehívására a tagállamoknak vidékfejlesztési stratégiát, végrehajtására pedig vidékfejlesztési programot kellett kidolgozniuk.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) a 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Program, mely az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott vidékfejlesztési támogatásokról szóló 1698/2005/EK Tanácsi Rendelet 15. § (1) bekezdése alapján készült.

A széles körű társadalmi partnerségben megalkotott Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot az Európai Unió Vidékfejlesztési Bizottsága 2007. szeptember 20-án, egyhangú szavazással fogadta el.

Az ÚMVP intézkedésein keresztül 5 milliárd eurónak, a mindenkori árfolyam függvényében mintegy 1300 milliárd forintnak megfelelő támogatás volt lehívható, jórészt az agrárium versenyképességét javító, a természeti és a vidéki épített környezet értékeinek megőrzését célzó, illetve térségi gazdaságélénkítési beruházásokra.

Az ÚMVP végrehajtásának felelőse az ÚMVP Irányító Hatóság (IH), a Vidékfejlesztési Minisztérium (VM).

Az ÚMVP lebonyolításában részt vesz a

- VM több főosztálya,
- a Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (volt FVM Vidékfejlesztési, Képzési és Szaktanácsadási Intézet - FVM VKSZI),
- a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH),
- a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MGSZH),
- a Helyi Vidékfejlesztési Irodák (HVI),
- a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH),
- LEADER Helyi Akciócsoport (LEADER HACs).

7.5 Az ÚMVP intézkedéscsoportjai, tengelyei

Az ÚMVP támogatásai négy intézkedéscsoportba sorolhatók.

I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

Az ÚMVP összköltségvetésének 47%-a volt fordítható a hazai agrárium versenyképesebbé tételére.

Legfontosabb feladatai:

- az állattartás körülményeinek javítása,
- a kertészet modernizálása,
- a megújuló energiaforrások elterjesztése,
- erdészeti fejlesztések.

II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedéscsoport a vidéki területek környezettudatos fejlődéséhez járult hozzá, a következőkön keresztül:

- fenntartható tájhasználat kialakítása,
- a környezeti terhelés csökkentése,
- a környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása,
- az erdőterületeken végzett beruházások támogatása.

Kiemelten kezeli a genetikai sokféleség megőrzését a különleges – gyakran veszélyeztetett – állatfajták extenzív tartásának támogatásával, illetve a természet, a víz és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával.

Az uniós Natura 2000 Program a kijelölt élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének és az ott élő fajok megőrzését támogató kifizetései is ide tartoznak. A Natura 2000 területek kijelölésére a kormány 2004-ben alkotott rendeletet. A területeket a 14/2010 KvVM rendelet „az európai közösségi jelentőségű

természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről” sorolja föl, amely a mellékletekben részletes térképeket is tartalmaz.

A nemzeti jogszabályok által korábban is védett területek mind a részei lettek az ökológiai hálózatnak. Az újonnan kijelölt területekkel együtt Magyarország területének közel 21%-át fedi le az új típusú védelem. Ezek közé tartoznak hagyományosan mezőgazdasági művelés alatt álló földek, legelők, erdők is.

A szabályozás célja a hasznosítás és a természetvédelem érdekeinek összehangolása.

A II. tengely részesedése az ÚMVP költségvetéséből 32%.

III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

A vidékfejlesztést érintő intézkedések a vidéki térségben élők jövedelemtermelési lehetőségeinek és életminőségének javítására hivatottak. Az intézkedéscsomag a falu népességmegtartó erejét kívánja szolgálni új és már meglévő mikrovállalkozások fejlesztésével, agrárágazaton kívüli munkahelyteremtéssel és helyi piacok létrehozásával. A vidéki örökség megőrzése, a turizmus- és falufejlesztés képezik még a III. tengely gerincét. A fejlesztések kivitelezése során a LEADER-megközelítés alapvető fontossággal bír.

IV. tengely: LEADER Program

A LEADER kezdeményezés célja a vidéken élők segítése és bátorítása annak érdekében, hogy térségük hosszabb távú fejlesztési igényeit közösen gondolják át. A LEADER a kistérségekben lakó emberek kreativitására épül, s arra ösztönzi a helyi szervezeteket, intézményeket, vállalkozásokat, hogy együttműködve hozzanak döntéseket a térség hosszú távú fejlődéséről. A program legfőbb erénye, hogy a nyertes helyi közösségek az EU-tól lehívható pénzek felhasználásáról valós igényeken és saját fejlesztési elképzeléseiken nyugvó akcióterveik sikeres elbírálása után helyben, saját maguk döntenek.

5. ábra: Új Magyarország vidékfejlesztési terv pénzügyi háttérét a 2007-2013 tervezési időszakra

	Közpénzből történő hozzájárulás		
	Teljes közpénzből történő hozzájárulás	Az EMVA hozzájárulás átlagos mértéke	Az EMVA hozzájárulás összege
Tengely			
I. tengely	2 366 378 274	71,77%	1 698 357 613
II. tengely	1 626 706 126	76,86%	1 250 219 555
III. tengely	690 690 802	71,77%	495 711 102
IV. tengely	272 355 699	76,86%	209 321 387
Technikai segítségnyújtás	202 978 313	75,00%	152 233 735
Összesen	5 159 109 184		3 805 843 392

Forrás: Dr. Udvardy Péter 2010.

7.6 Hogyan igényelhető támogatás

Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) folyósítandó támogatások nem pályázat, hanem úgynevezett támogatási kérelem útján hozzáférhetőek, amely a támogatás igénybevételére való jogosultság megállapítására szolgál.

Az MVH formanyomtatványait jellemzően kétféle formában érhetők el az ügyfelek:

- az MVH honlapjáról letölthető pdf formátum,
- elektronikus formanyomtatvány, amely az ügyfélkapun keresztül elérhető webes felületen tölthető ki.

Az elektronikus kérelembenyújtás az alábbi fő lépésekből áll:

1. Az Ügyfélkapu segítségével az ügyfél, vagy az általa meghatalmazott azonosítja magát.
2. Az internetes kérelemkitöltő segítségével a formanyomtatvány minden vonatkozó mezőjének kitöltése, az ellenőrzés gomb megnyomásának hatására feltárt hibák kijavítása.
3. A kitöltött hibátlan kérelem Ügyfélkapun keresztül elektronikus úton benyújtása (célszerű egy példányt kinyomtatni és megőrizni).

Az ügyfél a kérelem összeállított dokumentációjával felkeresi a lakhelye/székhelye/a fejlesztés helye szerinti LEADER Akciócsoport munkaszervezetét és benyújt egy pontozási jegyzőkönyv/előzetes pontozási jegyzőkönyv kiállítására iránti kérelmet. Ebben nyilatkozik arról, hogy pontozáshoz szükséges összes, a benyújtott kérelemben is szereplő információt a rendelkezésre bocsátja, egyidejűleg meghatalmazza az Akciócsoportot, hogy a nevében a kérelmet benyújtsa. E két fél között polgári jogi jogviszony van.

A pontozási jegyzőkönyv/előzetes pontozási jegyzőkönyv kiállítására az Akciócsoportnak legfeljebb a támogatási kérelem benyújtására nyitva álló időszakot követő 15 nap áll rendelkezésére, azonban törekedni kell arra, hogy minden ügyfél még a benyújtási időszakban csatolni tudja a jegyzőkönyvet kérelmének postai úton beküldendő részéhez. Pontozási jegyzőkönyv/előzetes pontozási jegyzőkönyv hiányában a kérelmet az MVH elutasítja.

7.7 ÚMVP konklúziói

Az elmúlt időszakot összegezve elmondható, hogy az ÚMVP a vidéki gazdaság, a környezet és a társadalom számára fejlesztési lehetőséget teremtett, közösségi kezdeményezéseket fejlesztett, anyagiakban és szellemiekben is megmozgatta a vidéket. Ugyanakkor, a program, a tüneteket enyhítő lehetőségeket, fejlesztéseket ösztönözte, szemben a kreatív megoldásokkal. A környezet és a vidék állapotának javításában a hozzáadott érték kevésbé volt jellemző, inkább a források egyszerű lehívása motiválta. A LEADER-ben a helyi döntési lehetőségek korlátozottak.

Hatások tengelyenként:

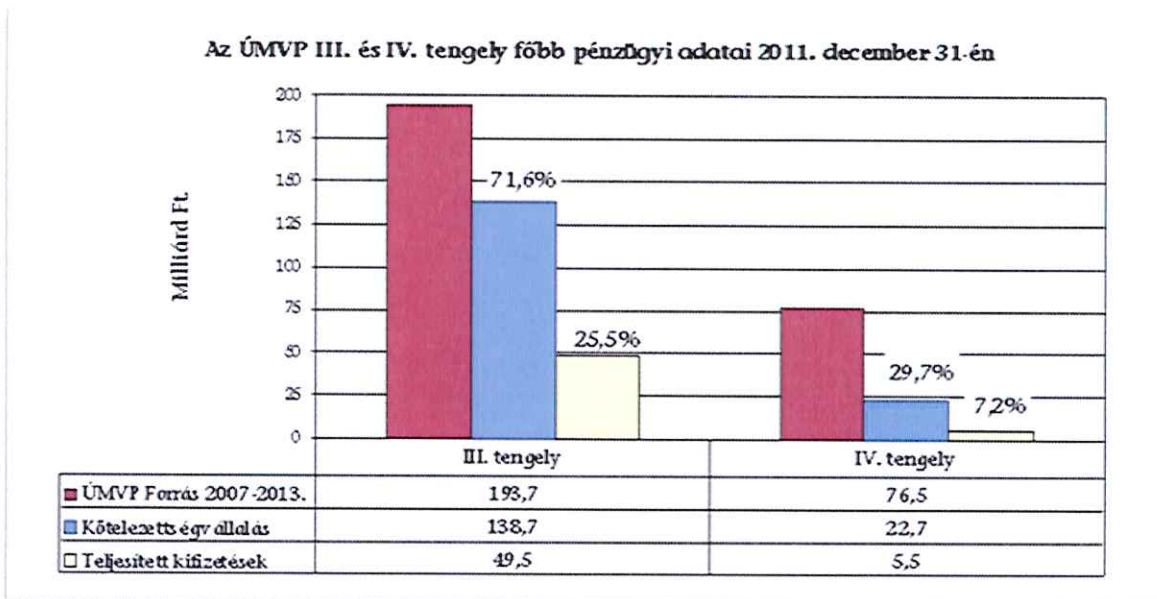
I. tengely (a mezőgazdasági és erdészeti ágazatok versenyképességének javítása) támogatásai a mezőgazdasági alapanyag-termelés beruházásaira összpontosultak. → kevés lehetőség maradt a feldolgozás, piacra jutás segítésére. Technológia fejlesztése → munkaerőigény csökkenését eredményezte.

II. tengely (a környezet és vidék fejlesztése) intézkedései (leginkább AKG, Natura 2000, illetve erdőtelepítések) a termelés fenntartása mellett teremtettek, legfeljebb kiegészítő munkalehetőséget.

III. tengely (a vidéki élet minősége és a vidék gazdasági diverzifikálása) → inkább a szociális ellátásokat, alapszolgáltatásokat érintő fejlesztések valósultak meg.

IV. tengely (LEADER) eredménye, hogy helyi irányítási rendszer alakult ki, melyben a hátrányos helyzetű csoportok alul maradnak.

6. ábra: Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot értékelte az Állami Számvevőszék

Forrás: Dr. Udvardi 2010.

7.8 Nemzeti Vidékstratégia

"A magyar vidék alkotmánya"

Az ÚMVP utódja, melynek célja, hogy 2020-ig a vidék társadalmi és gazdasági folyamataiban látható és minden érintett számára érezhető javulás következzen be. A Stratégia megalkotásával és végrehajtásával a tárca a vidéki Magyarország egészének megújítására törekszik. Ennek érdekében négy átfogó területről;

- az agrárgazdaságról,
- a vidékfejlesztésről,
- az élelmiszergazdaságról,
- a környezet védelméről határoz meg tennivalókat.

A stratégia az eddig követett agár- és vidékpolitikákhoz képest megközelítésében is újszerű; integrált vidékfejlesztési politikát tűz ki célul, mert a családi gazdaságok fejlesztésének ad elsőbbséget, és mert a környezet- és tájgazdálkodási szempontokat szem előtt tartó mezőgazdaságot részesíti előnyben.

A dokumentumban alapcélkitűzésként szerepel a tájak épségének tudatos megőrzése, a lakosság jó minőségű és biztonságos élelmiszerrel történő ellátása, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, az ivóvízbázisok, a talajok, az élővilág és a környezet védelme.

Magyarország történelme során mindig a vidéki gyökerekből táplálkozva, a falusi közösségek erejére támaszkodva tudott megújulni. A vidék, a mezőgazdaság és a környezet ügye nemcsak a falvakban élők gondja. A vidék sikereinek és kudarcainak a társadalom minden tagja részese.

7. ábra: A vidékfejlesztés rendszere.

Forrás: GIS Open 2013.

A vidéki életfeltételek jelentős romlásának, a mezőgazdaság további hanyatlásának megállításának érdekében gyors és alapvető gazdaság- és társadalompolitikai fordulatra van szükség. Ezt a célt szolgálja az eddig hiányzó Nemzeti Vidékstratégia, amely hosszú távú jövőképet, világos alapelveket valamint cselekvési programokat határoz meg a mezőgazdaság, a vidék és a gazdatársadalom újraélesztésére.

Magyarország a kormány szándékai szerint olyan ország lesz, ahol az európai sokszínű, minőségi mezőgazdaság, a környezet- és tájgazdálkodás válik általánossá. Az országban úgy állítunk elő értékes, egészséges, biztonságos és génmódosítás-mentes élelmiszereket, hogy közben védjük talajainkat, ivóvízbázisainkat, az élővilágot, a tájat és benne az embert közösségeivel és kultúrájával.

A Stratégia átfogó célkitűzése az ország vidéki térségeinek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása, melynek elérése érdekében öt stratégiai célt fogalmaz meg:

1. Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése.
2. Sokszínű és életképes agrártermelés.
3. Élelmezési és élelmiszerbiztonság.
4. A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése.
5. A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.

A Nemzeti Vidékstratégia a célok megvalósításához hét területen 43 nemzeti stratégiai és 8 térségi programot nevesít. A Kormány és a tárca a Nemzeti Vidékstratégia segítségével helyre kívánja állítani a vidéki élet becsületét és vonzerejét, hogy újra büszkeség és öröm legyen vidékinek lenni és vidéken élni Magyarországon.

8 Birtokfejlesztés Jászberényben

Városunk birtokfejlesztési lehetőségeit az Európai Unió támogatásainak köszönhetően, a következő két példán keresztül szeretném bemutatni.

8.1 Az Észak-Alföldi Operatív Program (ÉAOP) Jászberényi pályázata

Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács 2007. május 10-i ülésén megtárgyalta és jóváhagyta az Észak-Alföldi Operatív Programot (ÉAOP). Az operatív programot az Európai Bizottság a tagállammal folytatott egyeztetéseket követően 2007. augusztus 1.-én hivatalosan is elfogadta.

A beruházás – támogatási szerződés szerinti - összköltsége 362.420.476,- Ft, mely egyrészt az Európai Regionális Fejlesztési Alapból és hazai központi költségvetési előirányzat vissza nem térítendő támogatásából, másrészt önkormányzati saját forrásból tevődik össze. A támogatás összege: 306.453.282,-Ft.

Jászberény Város Önkormányzata 2007 novemberében nyújtotta be az ÉAOP-3.1.3-2007-0036 kódszámú, „Hivatásforgalmú kerékpárút – hálózat kiépítése Jászberényben” című pályázatát az ÉAOP-3.1.3-2007 számú, „Regionális hivatásforgalmú kerékpárút-hálózat kialakítása” tárgyú pályázati konstrukcióra. A pályázat nyert, a támogatási szerződés 2008. szeptember 18-án került aláírásra.

Ezt követően Jászberény Város Önkormányzata az engedélyezési tervek alapján elkészíttette a kiviteli terveket.

A projekt három szakaszra osztható az alábbi műszaki tartalommal:

I. szakasz Kossuth út – Szövetkezet út – Dózsa György út –Vásártér utca – Jászteleki út. Az első szakasz 3185 fm hosszban épül meg, melynek kezdő szelvénye a Vaspálya utca burkolatszéle (a már meglévő kerékpárút folytatásaként), végpontja pedig a 32. sz. főút Szent István körúti csatlakozása. A közös gyalog és kerékpárút, illetve az önálló kerékpárút a Kossuth út, Szövetkezet út páratlan oldalán, a Dózsa György út páros oldalán halad. A Jászteleki úton a közös gyalog és kerékpárút, illetve az önálló kerékpárút a páratlan oldalon kerül kiépítésre.

A kerékpárutak keresztmetszeti kialakításai az alábbiak:

- elválasztott közös gyalog-és kerékpárút burkolatszélessége: 3,6 méter
- önálló kétirányú kerékpárút burkolatszélessége: 2,6 méter
- meglévő járdán kijelölt közös gyalog-és kerékpárút szélessége 2,7 méter.

A kerékpárút aszfalt burkolatú lesz. Ahol egyesített közös gyalog-és kerékpárút létesül, a gyalogjárda rész térkő, a kerékpárút aszfalt burkolatot kap. A közös gyalog és kerékpárút szakaszok elválasztásánál kerti szegélyt alakítanak ki 3 centiméteres szinteltolással.

II. szakasz Jákóhalmi út – Gólya utca – Gyökér utca -Kinizsi utca- Október 23-a utca – Ártér utca – Bajnok utca – Körösi Csoma Sándor utca –Batthyány utca. A Jákóhalmi úti kerékpárút a Sándor utcai útsatlakozástól indul – csatlakozva a Dózsa György úti kerékpárúthoz - a 31. sz. főút bal oldalán a meglévő járda helyén a Gyökér utcai útsatlakozásig húzódik, ahol kapcsolódik a Gyökér-Gólya utcai kerékpárúthoz. Az út teljes hossza 89,64 méter. A kerékpárút a telekhatártól fél méterre épül, 3,6 méter szélességgel, 2% keresztirányú lejtéssel. A Gólya-Gyökér utcai kerékpárút szakasz a Kinizsi utcai egyesített gyalog és kerékpárúttól indul. A Gólya utcai kerékpárút a lakóút mellett, attól 1 méterre, 12 centiméteres kiemelt szegély beépítéssel épül, az út és a kerékpárút között 1 m széles elválasztó zöldsáv kialakításával. A Súlyom utcai csatlakozás előtt a kerékpárút jobb oldalra kiszélesedik 3,6 méterre. A kerékpárút további szakasza egyesített gyalog-és kerékpárútként folytatódik a Gyökér utca páros oldalán. A Gólya-Gyökér utcai kerékpárút-szakasz hossza 432,15 méter. A Kinizsi utcai tervezett kerékpárút a 31-es főközlekedési úthoz, annak 79+481 km szelvényében csatlakozik a főút bal oldalához. Egyenes szakasszal indul, párhuzamosan a Kinizsi utcai úttal, annak bal oldalán, keresztezve a Bartók Béla, a Gólya, a Halmay József és az Ady Endre utat. A Kinizsi utcai kerékpárút az Október 23-a u., az Ártér utcákon folytatódik, majd rátér a Bajnok utca jobb oldalára, a Munkás utcánál keresztezi a Bajnok utcát és áttér a Bajnok utca bal oldalára, ahol keresztezi a Körösi Csoma Sándor utcát és a Platán utca kereszteződésénél fejeződik be. A Kinizsi-Október 23-a-Ártér-Bajnok utcai kerékpárút hossza 1473 méter. A Batthyány utcai kerékpárút a Gyöngyösi úti kerékpárút 0+390 km szelvényéhez csatlakozik jobb oldalról. A kerékpárút a Batthyány utca páratlan számozású oldalán halad, majd a Messzelátó utca előtt áttér a páros számozású oldalra. Az Áldomás utca előtt ismét áttér a páratlan számozású oldalra, majd keresztezi a Körösi Csoma Sándor utcát és a Körösi Csoma Sándor utca páratlan oldalán halad a Bajnok utcáig. A Batthyány- Körösi

Csoma Sándor utcai kerékpárút hossza 1226,5 méter. A kerékpárút aszfalt burkolatú lesz. Ahol egyesített közös gyalog-és kerékpárút létesül, a gyalogjárda rész térkő, a kerékpárút aszfalt burkolatot kap. A közös gyalog és kerékpárút szakaszok elválasztásánál kerti szegélyt alakítanak ki 3 centiméteres szinteltolással.

III. szakasz Rákóczi út – Sportpálya utca – Dohány utca A közös gyalog és kerékpárút a Rákóczi úton a Vaspálya utca – Thökölly út közötti szakaszon, 1306 m hosszban; a Sportpálya utcában a Rákóczi út - RUUKKI kerékpártároló közötti szakaszon 346 méter hosszban; valamint a Dohány utcában a Rákóczi út – Kossuth Lajos út közötti szakaszon 426 méter hosszban került megtervezésre. Mindhárom utcában egyesített gyalog – és kerékpárút létesül 3,6 méter szélességgel. A tervezett létesítmény nyomvonalvezetése a meglévő gyalogjárdák nyomvonalait felhasználva, a meglévő kapubejárók magassági vonalvezetését figyelembe véve lesz kialakítva.

A közös gyalog-és kerékpárút pályaszerkezete a kerékpárút részen aszfalt, míg a gyalogjárda részen térkő burkolat.

A Sportpálya utcai nyomvonalon, üzemén kívüli távhő közműcsatorna található, melyet el kell bontani. A Rákóczi úti nyomvonalon, üzemén kívüli telefonfülke, illetve rossz műszaki állapotban lévő kerékpártárolók találhatóak, melyeket el kell távolítani.

A közös gyalog és kerékpárút szakaszok elválasztásánál kerti szegély épül 3 centiméteres szinteltolással. Fák kivágása és pótlása. A tervezett közös gyalog és kerékpárutak és önálló kerékpárutak nyomvonala jelentős növényállományt érint. Az érintett növényzet az útpálya és a burkolt járda közötti, változó szélességű zöld sávban található. A növényzet vegyes korú és fajú, többségében gyümölcsfákból álló fasor, illetve kertszerű kialakítás díszcserjékkel és örökzöldekkel. Jászberény Város Önkormányzata a mindösszesen 416 db fás szárú növény és 50 m² cserje kivágására jogerős engedéllyel rendelkezik, mely fásítási tervek alapján előírja az alábbi növényállománnyal történő pótlást:

Bibircses nyír (*Betula pendula*) – 10 db

Gömb kőris (*Fraxinus ornus* 'Mecsek') – 75 db

Kislevelű hárs (*Tilia cordata* 'Greenspire') – 8 db

Mályvacserje (*Hibiscus syriacus* 'Red Heart') – 35 db

Boróka (*Juniperus communis* 'Hibernica') – 3 db

Talajtakaró rózsza (*Rosa* 'Rote Fairy') – 110 db

Japán rózsza (*Rosa rugosa*) – 39 db

Nyírlevelű gyöngyvessző (*Spirea beulifolia* 'Tor') – 101 db
 Gyöngyvessző (*Spirea japonica* 'Little Princess') – 38 db
 Kínai jegenyenyár (*Populus simonii*) – 35 db
 Gömb cseplezsmeggy (*Prunus fruticosa* 'Globosum') – 14 db
 Díszkörte (*Pyrus calleryana* 'Chanticleer') – 10 db
 Gömbakác (*Robinia pseudoacacia* 'Umbraculifera') – 2 db
 Oszlopos gyertyán (*Carpinus betulus* 'Fastigiata') – 67 db
 Hárs (*Tilia* 'Szent István') – 74 db
 Kínai kékszakkáll (*Caryopteris incana*) – 34 db
 Fagyal (*Ligustrum vulgare*) – 26 db
 Kerti gyöngyvessző (*Spiraea x vanhouttei*) – 23 db
 Fehér hóbagyó (*Symphoricarpos* 'White Hedge') – 60 db
 Törpe orgona (*Syringa meyeri* 'Palibin') – 18 db
 Összesen 295 fa és 487 cserje kerül pótlásra.

Kerékpártárolók:

A kivitelezés során 50 kerék számára helyeznek el rozsdamentes acélból készült tárolókat az alábbi helyszíneken: Kinizsi utca, Október 23-a utca, Bajnok utca, Batthyány utca, Kossuth út, Apponyi tér, Szövetkezet út, Dózsa György út, Vásártér utca, Rákóczi út. Kerékpárút építés jövőre. Ezzel a beruházással azonban nem zárul le Jászberényben a kerékpárút- építési program.

A pályázat megvalósulási képét a 4. melléklet tartalmazza.

8.2 ÚMVP jászberényi megvalósult támogatási példa

Fiatal gazdálkodók induló támogatása:

A támogatás célja:

A fiatal mezőgazdasági termelők gazdaságalapításának, valamint a birtokstruktúra átalakításának előmozdítása. A mezőgazdasági munkaerő javítása, a vidék népességmegtartó képességének növelése és a mezőgazdasági tevékenység hosszú távú fenntartása.

A fiatal mezőgazdasági termelő a mezőgazdasági tevékenység megkezdéséhez egy alkalommal jövedelempótló támogatást vehet igénybe.

67/2007. (VII. 26.) FVM rendelet –az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtandó támogatások részletes feltételeiről–szabályozta az általam ismertett jászberényi illetőségű példát is. Támogatás jellegét, összegét, igénybevételének feltételeit, kérelem benyújtásának lehetőségeit, feltételeit, kifizetését tartalmazza a rendelet.

Darázsne Simon Edina pályázata:

A gazdasági agrármérnökként megszerzett diplomájára, valamint a további képzettségeire alapozva (felsőfokú logisztikus, minőségirányító rendszerreferens, számítógép-kezelő) saját földterületen kezdte meg a gazdálkodást. Már a főiskola előtt részt vett a család mezőgazdasági tevékenységében, ahol megszerzett ismereteit hasznosítani tudta. Területek vásárlásával és hosszútávú bérletével folytatja gazdálkodását. A vetésszerkezetben meghatározó a gabonafélék és az olajos növények aránya, 2009-től őszi búza, kukorica, napraforgó termesztett.

Célja a versenyképesség fokozása, a megélhetése biztosítása, ezt területek bérletével és vásárlásával, képzéseken való részvétellel, szakmai tapasztalatai bővítésével tervezi megvalósítani.

A támogatási kérelmet 2008.02.01.-én nyújtották be a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalnak, formanyomtatványán.

A kérelem tartalmazza a kérelmező nevét, születési dátumát, telefon számát, e-mail címét, végzettségének megnevezését.

A kérelmező az Észak-Alföldi Gabonatermelők Szövetkezet tagja.

A működtetési időszak 4. évére vállalt üzem mérete: 13.38 EUME .

Alkalmazott átlag létszám: 1 fő.

Kérelem részei:

- Támogatási kérelem-SFH betétlap,
- Támogatási kérelem Pénzügyi terv betétlap,
- Üzleti terv,
- Termelői szervezet tagsági igazolása,
- Szakképzettséget igazoló dokumentum másolata.

Az SFH betétlap tartalmazza a termelési szerkezetek, évekre bontva, növények szerint (év/ha).

Közönséges búzát, szemes kukoricát, repcét, napraforgót termelt 2008 és 2013 között a pályázat nyertese.

Bemutatott fiatal gazdám 2008-ban 7 ha-ral kezdte pályafutását, amit a tervezettek szerint 2012-re 45 ha-ra bővített adás-vétel jogcímen.

Megyénkben 2008-ban, 43 jóváhagyott kérelemre összesen 435 491 400 forint került kifizetésre.

9 Összegzés

Mikor elindultam a könyvtárba, még nem gondoltam, hogy ilyen nehéz, összetett témát választottam. Azt tudtam, hogy érdekes, és azt is, hogy nagyon szerteágazó, de azt nem gondoltam, hogy némely téma annyira magával ragad, hogy különösen sok időt töltek vele.

A műveletlen földek, a tulajdoni viszonyok rendezése, a nagybirtokból, kisbirtokba, a politikai viszonyok, és még sorolhatnám, talán ezek teszik olyan sokszínűvé az agráriumot Magyarországon és ezen belül Jászberényben is.

A birtokrendezési törekvések, eddig nem jártak sok sikerrel, de nem is lehet egy országban egyik percről a másikra katonás rendet tenni, pláne demokratikusan nem.

Az EU törekvései és iránymutatásai jónak, használhatónak, kedvezőnek bizonyultak városunkban is. A KAP törekvései, az életminőség és a vidék felé, hatalmas áttörés a mezőgazdaság felé is. A fiatal mezőgazdászok támogatása óriási motiváció a vidéken maradásra, mert lássuk be, a földművelés nem túl vonzó megélhetés. Kellő ösztönzéssel és a vidék szeretetével azonban elfeledtethető a rengeteg munka.

Véleményem szerint világunkban nélkülözhetetlen egy olyan szakpolitika, mely célul tűzi ki a közös fellépést a vidék minőségbeli egyenetlenségeinek javítása érdekében. A XXI. században egy élhetőbb, kiegyensúlyozott, színvonalas és fejlett környezet már nem cél, hanem elvárás; ez az, amit a vidékfejlesztési politika hivatott megvalósítani.

Az Európai Unió lakosságának több mint a fele vidéki kistérségekben él, ezért nélkülözhetetlen egy olyan hatékony vidékfejlesztési politika, mely e vidéki emberek életszínvonalát hivatott javítani. Az EU pontosan felismerte, hogy a hatékony vidékpolitika lehet az egyik kulcsa a fokozatos fejlődésnek és a modernizációnak, így az EU a vidékfejlesztési támogatásokra egyre nagyobb hangsúlyt fektet, melynek következtében a vidék fejlesztésére szánt támogatási keret évről évre emelkedik. Ezen intézkedések támogatásához, minden tagország a saját nemzeti stratégiájukon keresztül juthat hozzá.

Irodalom jegyzék

Könyvek, szaklapok:

1. Ács Irén-Győri Tibor-Dr. Petrák Katalin 1980: Közös úton, Szolnok megyei Lapkiadó Vállalat, Szolnok
2. Ángyán József: Agrár-környezetgazdálkodás és vidékfejlesztés az Európai Unióban és hazánkban
3. Besenyi Vendel 1992.: 50 éves a Jászberényi Kossuth Mezőgazdasági Szövetkezet, Verzál-Print Kft. Nyomdája, Jászberény
4. Buday-Sántha Attila 2001.: Agrárpolitika-vidékpolitika, Dialogus campus, Budapest
5. Dömsöd János 2006.: Földhasználat, Dialogus campus, Budapest-Pécs
6. Dr. Azari Bertalan (2010): Az 1945. évi földreformról, Geodézia és Kartográfia 62. évfolyam 5. szám, pp. 30-34
7. Dr. Jámbor Attila (2010): A Közös Agrárpolitika Jövője: Elemzési Keretrendszer; http://www.umvp.eu/files/Jambor_KAP_jovoje.pdf.
8. Dr. Udvardy Péter (2010): Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása, Tankönyvtár
9. Jászsági évkönyv 2012.: Felelős szerkesztő: Pethő László, kiadó a Jászsági Évkönyv Alapítvány
10. Nagy József-Tóth János 1970.: Jászberény város története a felszabadulástól napjainkig, Jászberény Városi Tanács Végrehajtó Bizottsága kiadásában, Jászberény
11. Orosz István-Für Lajos-Romány Pál 1996.: Magyarország agrártörténete, Mezőgazda Kiadó.)
12. Popp József 2013.: Az EU közös agrárpolitikája 2014-től, Szaktudás Kiadó Ház Zrt., Budapest
13. Simon Béla 1992.: Szülőföldem, a Jászkunság, Axel Springer-Magyarország Kiadói Kft., Szolnok
14. Szekeres Ádám 2014.: Aktuális térinformatikai fejlesztések a MePAR-ban, GISopen konferencia.

Internet oldalak:

1. <http://www.belfoldihirek.com/belfoldi-hirek/az-uj-magyarorszag-videkfejlesztési-programot-ertekelte-az-allami-szamvevoszek>.

2. Bálint János (2010): Agrártörténet; www.videkfejlesztes.net.
3. Földmérési és Távérzékelési Intézet; www.fomi.hu.
4. Jászberény város honlapja/közlekedés; www.jaszbereny.hu.
5. Jászberény város honlapja/közlekedés; www.jaszbereny.hu.
6. Kárpótlási jegy; <http://ecopedia.hu/karpotlasi-jegy>.
7. Mezőgazdasági és vidékfejlesztési hivatal oldala; www.mvh.gov.hu.
8. Nemzeti jelképek;
<http://www.nemzetijelkepek.hu/onkormanyzatjaszbereny.shtml>
9. TérPort; www.terport.hu.
10. ÚMVP; www.umvp.eu.

Törvények:

1. 1945. évi VI. tv.
2. 1991. évi XXV. tv.
3. 1992. évi II. tv.
4. 1994. évi LV. tv.
5. 2013. évi CXXII. tv.
6. 2003. évi LXXIII. tv.

Dolgozatom elkészítéséhez segítségemre voltak:

Sárközi Annamária (volt Kossuth Tsz. Földügyese).

Besenyi Vendel (helytörténeti kutató)

Ferencsik Beáta (Jászberényi Körzeti Földhivatal vezetője)

Durucz Magdolna (Jászberényi Körzeti Földhivatal munkatársa).

Juhász Dániel (Jászberény város alpolgármestere).

Darázsné Simon Edina (fiatal gazda).

Koncz Andrásné (földkiadó bizottsági tag).

Mellékletek:

1. melléklet; Az egyesült termelőszövetkezetek
2. melléklet; Jászberényi árverés dokumentumai
3. melléklet; Blokk térkép
4. melléklet; Az Észak Alföldi Operatív Program (ÉAOP) Jászberényi pályázata

Az egyesült termelőszövetkezetek¹³

1. Jászberényi Kossuth tsz.
2. Jászberényi Zagyvamenti tsz.
3. Jászberényi Lenin tsz.

¹³[Ács, Győri, Petrák 1980.]

Kossuth Tsz.

1948-1973

Kossuth Tsz.

1973-1976

Rákóczi Tsz.

1961-1973

Haladás Tsz.
1959-1961

Rákóczi Tsz.
1959-1959

Rákóczi Tsz.
1959-1959

Lehel kürt Tsz.
1958-1959

Lehel kürt Tsz.
1959-1961

Petőfi Tsz.
1948-1959

46.1

JÁSZBERÉNYI
KOSSUTH TSZ.
1976-

Dobó István Tsz.

1959-1961

Március 15. Tsz.

1961-1976

Március 15. Tsz.

1959-1961

Március 15.

1950-1959

Győzelem Tsz.

1959-1959

Hunyadi Tsz.

1959-1959

Zöld mező Tsz.

1959-1959

Május 1. Tsz.

1959-1959

Ezüstkalász Tsz.

1959-1959

Alkotmány Tsz.

1959-1959

Egyetértés Tsz.

1959-1959

Haladás Tszcs.

1956-1959

Viharsarok Tsz.

1959-1959

Új Élet Tsz.

1959-1959

Kinizsi Tsz.

1959-1959

Hajnal Csillag Tsz.

1959-1959

Bercsényi Tsz.

1959-1959

Aranykalász
Tszcs.

Aranykalász Tsz.

1959-1959

48./

JÁSZBERÉNY
LENIN TSZ.
1959-